

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Cilt 5

Seksenbirinci İçtima

9 Kânunusani 1340 Çarşamba

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hıfzı	3:4	teşebbüste bulunulduğuna dair İktisat Vekâletinden sual tahriri (6/102)	4
2. — Sualler, cevaplar	4	5. — Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, Ankara'da yapılmaya başlanmış olan çift mekteplere dair sual tahriri (6/105)	4
1. — Menteşe Mebusu Esad Efendinin; mübadeleye tâbi manatıkta ve alehusus Garbi - Trakya'da bulunan Türklerin muhafazai hayatları hususunda ne gibi tedbir ittihaz edildiğine dair Hariciye Vekâletinden sual tahriri (6/104)	4	6. — Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Beyin; İzmir'de incir ve üzüm fiyatlarına dair İktisat Vekâletinden suali (6/18)	6
2. — İstanbul Mebusu Ali Rıza Beyin; mâlûlün hissesi olarak Reji İdarei Umumiyesince hıfzedilmekte olan paranın mâlûllerin terfihi için ne suretle sarf edileceğine ve Anadolu'daki sivil bâyilerden mâlûlün hissesi kat edilip edilmediğine dair Maliye Vekâletinden sual tahriri (6/101)	4	7. — Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Beyin; Ereğli kömür havzasına dair Adliye Vekâletinden suali (6/15) (6/16)	6
3. — Eskişehir Mebusu Emin Beyin; Ankara'da ticaretle meşgul esnaf ve tüccardan sınıf ve hüviyetleri hakkında talebedilen beyannamelere dair Adliye Vekâletinden sual tahriri (6/103)	4	8. — Bozok Mebusu Ahmed Hamdi Beyin Tuz, dahga, seydi berrî ve bahrî Rüsümüne ve sigara kâğıdıyle İftin fiyatlarına vukubulan zamaimin elyevm ciyayet edilip edilmediğine dair sual tahriri ve Maliye Vekili Mustafa Abdülhalik Beyin tahriri cevabı (6/66)	33:34
4. — Saruhan Mebusu Edhem Beyin hahıcılığın istikbalini temin için ne gibi	4	9. — Kastamonu Mebusu Halid Beyle rüfekasının İmar işlerinde kullanılacak kerestelere dair sual tahriri ve İmar Ve-	

	Sayfa	Sayfa
İkili Mustafa Necati Beyin tahriri cevabı (6/72)	34:37	
10. Sinob Mebusu Yusuf Kemal Beyle rüfekasının incir ve üzüm kutuları imâl olunacak ecnebi kerestelerin kabulü muvakkat usulüyle bilâresim ithali esbabına dair sual takririne Maliye Vekili Mustafa Abdülhalik Beyin tahriri cevabı (6/39)	37	
3. — Evrakı varide	4	
Mazbatalar	4	
1. — İstanbul ve tevabii Balıkhanesi Rüsümünün tezyidi hakkında (1/52) numaralı lâyhâi kanuniye ve Kavanin ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbataları	4	
2. — İkinci sınıf ihtiyat zâbitanına dair -8 Teşrinievvel 1339 tarihli Kanunun birinci maddesinin fıkrai ahiresinin tefsiri hakkında Başvekâletten mevrut (3/185) numaralı tezkere ve Müdafaai Milliye ve Muvazenei Maliye encümenleri mazbataları	4	
3. — Gümrük Kanununun 14 ncü maddesinin tadiline dair (1/155) numaralı lâyhâi kanuniye ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası	4	
4. — Binbaşılığa terfie istihkak kesbetmiş iken İstanbul Hükümetince tekaüde sevk olduğu hakkında Tokad Mebusu Mustafa Beyin istidası ve Müdafaai Milliye Encümeni mazbatası (4/148)	4:5	
5. — Altın ve ufaklık meskûkât darbu hakkında bir karar verilmesine dair Maliye Vekâletinden mevrut (3/42) numaralı tezkere ve Kanunu Esasi Encümeni mazbatası	5	
6. — Bayezid Mebusu Şefik Bey ve rüfekasının, Trabzon, Erzurum, Bayezid, Diyarbakir, Hakkâri, Muş, Bitlis, Siird, Dersim, Van şoselerinin inşa ve tamiri hakkında (2/227) numaralı teklifi kanunisi ve Nafia Encümeni mazbatası	5	
Tezkereler	5	
1. — 30 Teşrinievvel 1334 den 23 Ağustos 1339 tarihine kadar geçen müddet zarfında müdafaai Memleket uğruna İka'edilmiş olan efal ve harekâtın cürüm adolunmıyacağı hakkındaki kanununun, Rüsümü İstihlâkiye Kanununa muhalif hareket edenlere de şumulü olup olmadığının tefsiri hakkında Başvekâletten mevrut tezkere (3/195)	5	
2. — Harbteki hidematına mebni beyaz kordelâlı İstiklâl Madalyasıyla taltif edilen Tabip Kaymakam Sadeddin Beyin kordelâsının kırmızıya tahvili hakkında Başvekâletten mevrut tezkere (3/194)	6	
3. — Köy Kanununun altıncı faslı köylerde görülebilecek dâvalara dair olduğundan Dâhiliye ve Adliye encümenlerinin müstareken müzakere etmelerine dair Dahiliye Encümeni Riyaseti tezkeresi	6	
Teklifler	6	
1. — Rize Mebusu Ekrem Beyin; sehat ailelerine yapılacak muavenet hakkında teklifi kanunisi (2/250)	6	
Takrirler	6	
1. — Kütahya Mebusu Recceb Beyin; Cidali Millî esnasında Erkânı Harbiyei Umumiyyeden memur edilerek İstanbul'da ve memaliki meşgulede çalışan zâbitana sehven memaliki meşgulede kalan zâbitan gibi muamele yapılmak istenildiğinden ve bu bapta kanunun (b) fıkrası sarîh olduğundan kanunu mezkûr ahkâmının tamamii tatbikatı temenni-yatına dair takriri (4/119)	6	
4. — Rey istihsali	7	
1. — Millî Mücadele de mâlûl düşenlere mükâfatı nakdiye itasına dair Kanunun ikinci defa reye vaz'ı	7,38,39	
5. — Müzakere edilen mevad	7	
1. — Hizmeti Fıiliyei askeriyenin tenkisi müddetine aidolmak üzere Mükellefiyeti askeriyeye Kanunu Muvakkatinin beşinci maddesinin tadiline dair (1/398) numaralı Lâyhâi Kanuniye ve Müdafaai Milliye ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası	7:21,21:33	

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat saat : 1,45

REİS — Birinci Reisvekili Sabri Bey**KÂTIPLER : Hakkı Bey (Van), Ragıb Bey (Zonguldak)**

REİS — Celseyi açıyorum, zaptı sabık hulâsası okunacak :

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI*Birinci Celse*

Reisvekili Sabri Beyin tahtı riyasetlerinde inikat ederek zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Evrakı varideden havaleye tâbi olanlar hakkında havale muamelesi yapıldı.

Cebren fiili şeni maddesinden mahkûm Amasyalı Abdulkerimin iadei hukuku memnuasına ve kuvayı milliye mensubını hakkındaki mukarreratın Urfa halkına da teşmiline mütedair Urfa Mebusu Şeyh Saffet Efendinin tahriri hakkında tâyini muameleye mahal olmadığına dair Adliye Encümeni mazbataları kıraat ve kabul edildi.

Izmir ve havalisinin işgal müddeti zarfında kavanini mevzuai Devlet dairesinde ifa kılınmış olan emvali gayrimenkulenin temellük ve tasarrufuna mütaallik muamelâtın müteber addi hakkında ayrıca bir kanun vaz'ına lüzum olmadığına dair keza Adliye Encümeni mazbatasını kıraat edilerek ruznameye alınması karargir oldu.

Ruznamenin 15 nci maddesini teşkil eden Memurini mülkiyenin tekaüdüne dair olan Kanun ile Askeri Tekaiüt ve İstifa Kanununda muharrer Cüzdan bedelâtının tadili hakkındaki Kanun lâyihasının müstacelen ve tercihan müzakeresine dair İstanbul Mebusu Ali Rıza Beyin tahriri kıraat ve yalnız müstaceliyet teklifi kabul edildi.

Birinci devrei intihabiyeye ait zabıt ceridelerinden mücellet birer takımın âzayı kirama itasına dair Bozok Mebusu Ahmed Hamdi Beyin tahriri kıraat ve reddolundu.

Çorum Müftüsünün kargaların itlâf edilmemesi hakkındaki fetvasına dair Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Beyin sualine Şer'îye Vekili Mustafa Fevzi Efendi tarafından verilen

izahat istima edildikten sonra Millî Mücahede mâlûl düşenlere mükâfatı nakdiye itası hakkındaki lâyihai kanuniyenin müzakeresine geçildi. Müdafaai Milliye ve Muvazenei Maliye Encümenlerinin bu bapta tanzim ettikleri teklifi kanunilerden Müdafaai Milliye Encümenlerinin bu bapta tanzim ettikleri teklifi kanunilerden Müdafaai Milliye Encümeninin teklifi kanunilerden Müdafaai Milliye Encümeninin teklifi kanunisinin müzakereye esas itihaz olunması takarrür ve müzakere o yolda cereyan etti ve netice müzakerede birinci maddede tadilen kabul edildi. Bu meyanda İstiklâl Muharebesinde şehidolanların çocuklarına da münasib miktarda ikramiye itası hakkında Bayezid Mebusu Süleyman Sudi Bey tarafından verilen tahrir, bu hususta bir kanun lâyihası tanzim edilmek üzere Müdafaai Milliye ve Muvazenei Maliye encümenlerine tevdi ve teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

Sabri Beyin Riyasetleriyle küşadedilerek Millî Mücahede mâlûl düşenlere mükâfatı nakdiye itası hakkındaki Kanunun diğer maddeleri müzakere ve aynen kabul, heyeti umumiyesi tâyini esamiyle reye vaz'olundu. Bahdehu mükellefiyeti Askeriye Kanunu muvakkatının beşinci maddesinin tadiline mütedair lâyihai kanuniyenin müzakeresine iptidar edildi. Lâyihai kanuniyenin heyeti umumiyesi hakkında cereyan eden müzakere kâfi görüldükten sonra maddelere geçildi. Birinci madde üzerinde bir müddet müzakere icra edildikten ve Millî Mücahede mâlûl düşenlere mükâfatı nakdiye itasına mütedair Kanun hakkındaki ârada nisabı ekseriyet hâsıl olmadığı teb-

liğ olunduktan sonra Çarşamba günü içtima edilmek üzere Celse tatil edildi.

Birinci Reis Vekili
Sabri

Kâtip
Van
Hakkı

Kâtip
Zonguldak
Ragıp

2. — SUALLER, CEVAPLAR

1. — *Menteşe Mebusu Esat Efendinin, mübadeleye tâbi manatıkta ve alelhusus Garbi - Trakya'da bulunan Türklerin muhafazai hayatları hususunda ne gibi tedabir ittihaz edildiğine dair sual tahriri (6/104) (Hariciye Vekâletine)*

2. — *Istanbul Mebusu Ali Rıza Beyin, mâlûlün hissesi olarak Reji Idarei umumiyesince hıfzedilmekte olan paranın mâlûllerin terfihi için ne suretle sarf edileceğine ve Anadolu'daki sivil bâyilerden mâlûlün hissesi kat'edilip edilmediğine dair şifahi sual tahriri (6/101) (Maliye Vekâletine)*

3. — *Eskişehir Mebusu Emin Beyin, Ankara'da ticaretle meşgul esnaf ve tüccardan sınıf*

ve hüviyetleri hakkında talebedilen beyanname- lere dair sual tahriri (6/103) (Adliye Vekâ- letine).

4. — *Saruhan Mebusu Edhem Beyin, halı- cılığın istikbalini temin için ne gibi teşebbüste bulunulduğuna dair sual tahriri (6/102) (İkti- sat Vekâletine)*

5. — *Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Be- yin, Ankara'da yapılmaya başlanmış olan çift mekteplere dair şifahi sual tahriri (6/105) (Maarif Vekâletine) Havale edilmiştir.*

REİS — Efendim zaptı sabık hulâsası hak- kında söz söylemek istiyen var mı? (Hayır ses- leri) zaptı sabık hulâsası kabul edildi efendim.

3. — EVRAKI VARİDE :

REİS — Evrakı varideyi arz ediyorum.

Mazbatalar

1. — *Istanbul ve tevabii Balıkhanesi Rusu- minun tezyidi hakkında (1/57) numaralı lâyi- hai kanuniye ve Kavanin ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbataları (Ruznameye)*

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Efendim İktisat Encümenine gönderilmesini talebedi- yorum.

REİS — Efendim bu mazbataların İktisat Encümenine gönderilmesi encümen namına ta- leboluyor. (Kabul sesleri) İktisat Encümenine tevdi ediyorum

2. — *İkinci sınıf ihtiyat zâbitanına dair 18 Teşrinievvel 1339 tarihli Kanunun birinci maddesinin fıkrai ahiresinin tefsiri hakkında Başvekâletten mevрут (3/185) numaralı tezkere ve Müdafai Milliye ve Muvazenei Maliye encü- menleri mazbataları (Ruznameye)*

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Bunun hakkında müstaceliyet kararı vardır.

REİS — Peki efendim, müstaceliyet alıyoruz.

3. — *Gümrük Kanununun 14 ncü maddesinin tadiline dair (1/155) numaralı lâyihai kanuniye ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası (Ruz- nameye)*

4. — *Binbaşılığa terfie istihkak kesbetmiş iken İstanbul Hükümetince tekaüde sevk olundu- ğu hakkında Tokad Mebusu Mustafa Beyin isti- dası ve Müdafai Milliye Encümeni mazbatası (4/148)*

REİS — Reyi âlinize arz edeceğim. (Ret, ka- bul sesleri)

ZEKİ B. (Gümüşane) — Mustafa Bey iza- hat versin.

REİS — Müsaade buyurun, mazbatayı oku- yalım.

B M. M. Riyaseti Celilesine

Tokad Mebusu müteakıt Kıdemli Yüzbaşı Mustafa Efendiye aidolan dosya tetkik ve mü-talâa edildi. Mumaileyh Mustafa Efendi 5 Kâ-nunusani 1331 tarihinde kıdemli yüzbaşı oldu-ğu ve Yedinci Ordu Kumandanlığı tarafından 27 . 3 . 1333 tarihli tahriratla hidematı mes-bukasına binaen terfiinin tabebolunduğu ve bu-na mukabil gümüş liyakat madalyası ile taltif kılındığı ve mütaakıben 139 neu Alayda 1.6.1334 tarihinde staj dahi gördüğü ve binaenaleyh kı-demen ve ehliyeten binbaşılığa terfiie istihkak peyda eylediği halde Mondros Mütarekesini mütaakıp Tahdidi Sin Kanunu mucibince 9 . 10 . 1335 tarihinde tekaüde sevk olundu-ğu anlaşmıştır.

Halbuki mumaileyh Mustafa Efendi merbut istidasına nazaran vatanın müşkül ve felâketli günlerinin iptidası olan 15 Mayıs 1335 tarihinde clyevm Reiscumhur Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin maiyetinde olduğu halde Anado-lu'ya nakil ve Cidali Milliye iştirak ve birinci devrei intihabiyede Tokad Mebusu intihabolu-narak hidematı vataniyesine müdavemet eyledi-ğ. ne ve esasen terfiie dahi istihkak peyda eylemiş bulunduğuna göre mumaileyhin Tahdidi Sin Kanunu mucibince tekaüde sevki icabetmekle beraber hiç olmazsa terfiian tekaüde sevki mu-vaafıkı maslahat ve madelet olacağı mütalâa ve takdim kılındı.

Müdafaai Milliye Encümeni

Reisi	Mazbata Muharriri
Karahisarı Sahip	Eskişehir
Ali	Mehmed Arif
Kâtip	Âza
Zonguldak	İzmit
Yusuf Ziya	Mustafa
Âza	Âza
İstanbul	Ertuğrul
Ahmed Hamdi	Rasim
Âza	Âza
Kastamonu	Kastamonu
Ali Rıza	Halid
	Âza
	Gazianteb
	Kılıç Ali

RAUF B. (İstanbul) — Efendim kendile-riyle uzun müddet arkadaşlık ettiğim Tokad Me-busu Mustafa Beyin, hakkının ihkak edilmesi

herkes kadar bendenizi de memnun edecektir. Hiç şüphesiz... Fakat 16 Marttan evvel bu gibi yolsuz muamelelere mâruz kalmış binlerce insa-nın mevcudolduğunu hepimiz takdir ederiz. (Doğ-ru sesleri) (Emsali var sesleri) Eğer bu ve bu gibi mesail Meclisi Âlice temyiz ve ihkakı hak edilecekse açalım çığırtı ve herkes müracaat etsin. Nazarı dikkati âlinize vaz'ediyorum. Biri hak-kında yapılan muamele herkes hakkında yapıl-mak zarureti katiyesi vardır. Müstesna muame-le yapacak olursak kurduğumuz binayı kendimiz oymaya başlamış oluruz. (Brava sesleri)

MÜDAFAAİ MİLLİYE VEKİLİ KÂZİM Pş. (Karesi) — Efendim müsaade buyurursanız bu, ruznameye alınsın ve hafi celsede mesele mü-zakere edilsin. (Lüzum yok sesleri)

REİS — Efendim Müdafaai Milliye Vekili Paşa Hazretleri bu mazbatanın ruznameye alın-masını teklif ediyorlar. Bu mazbatanın ruzna-meye alınmasını kabul edenler lütfen ellerini kal-dırsın. Aksi reyde bulunanlar lütfen ellerini kaldırsın. Ruznameye alındı.

5. — *Altın ve ufaklık mezkûkât darbı hak-kında bir karar verilmesine dair Maliye Vekâle-tinden mevрут (3/47) numaralı tezkere ve Ka-nunu Esasi Encümeni mazbatası.*

REİS — Ruznameye alıyoruz efendim, bunun derakap müzakeresi evvelce mukarrerdir. (Tabe-dilsin sesleri)

VEHBİ B. (Karesi) — Bu hususta zaten nizamname sarihtir, tabedilecektir.

REİS — O halde efendim tabettiririz. Cumar-tesi günü ilk ruznamemize alırız.

6. — *Bayezid Mebusu Şefik Bey ve rüfekası-nın Trabzon, Erzurum, Bayezid, Diyarbekir, Hak-kâri, Muş, Bitlis, Siird, Dersim, Van şosele-rinin inşa ve tamiri hakkında (2/227) numaralı teklifi kanunisi ve 1340 bütçesine tahsisatının vaz'ına dair Nafia Encümeni mazbatası (Muva-zenei Maliye Encümenine)*

Tezkereler

1. — *30 Teşrinievvel 1334 ten 23 Ağustos 1339 tarihine kadar geçen müddet zarfında müdafaai memleket uğrunda ika' edilmiş olan ef al ve hare-kâtın cürüm addolunmayacağı hakkındaki Kanu-nun Rüsümü İstihlâkiye Kanununa muhalif ha-raket edenlere de şümülü olup olmadığının tef-siri hakkında Başvekâletten mevрут tezkere (3/195) (Adliye Encümenine)*

2. — *Harbdeki hidematına mebni beyaz kordelâh İstiklâl Madalyası ile taltif edilen Tabip Kaymakam Sadettin Beyin kordelâsının kırmızıya tahvili hakkında Başvekâletten mevрут tezkeresi (3/194) (Müdafaai Millîye Encümenine)*

3. — *Köy Kanununun altıncı faslı köylerde görülebilecek dâvalara dair olduğundan Dahiliye ve Adliye encümenlerinin müştereken müzakere etmelerine dair Dahiliye Encümeni Riyaseti tezkeresi*

REİS — Reyî âlilerinize arz ediyorum.

T. B. M. M. Riyaseti Celilesine

Dahiliye Encümeninde müzakere edilmekte olan Köy Kanununun altıncı faslına gelinmiştir. Bu faslı köylerde görülebilecek dâvalara dair ve Adliye Encümenine aid olduğundan işi kolaylaştırmak üzere Dahiliye ve Adliye Encümeninde birlikte müzakere olunmak üzere Heyeti Muhteremece mezkûr encümenine de havale buyurulmasını maalihtiram rica eyeriz.

9 Kânunisanı 1340

Dahiliye Encümeni Reisi Vekili

Karesi

Mehmet Vehbi

REİS — Efendim Dahiliye Encümeninin bu tezkeresini reyî âlinize arz ediyorum. Kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsın. Aksi reyde bulunan lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Teklifler

1. — *Rize Mebusu Ekrem Beyin, şüheda ailelerine yapılacak muavenet hakkında teklifi kanunisi (2/250) (Lâyihâ Encümenine)*

Takrirler

1. — *Kütahya Mebusu Receb Beyin, Cidali Millî esnasında Erkân Harbiyei Umumiyyeden memur edilerek İstanbul'da ve memaliki meşgulde çalışan zâbitana sehven memaliki meşgulde kalan zâbitan gibi muamele yapılmak istenildiğinden ve bu bapta kanunun (b) fıkrası sarîh olduğundan kanunu mezkûr ahkâmının tamamii tatbiki temenniyatına dair takriri (4/119) (Başvekâlete)*

ZEKİ B. (Gümüşane) — Reis Beyefendi 7 Kânunisanide Muvazenei Maliye Encümeni, bütçesinin heyeti umumiyesi hakkında Meclisi Âliye beyanatta bulunacağını söylemişler ve 15 Kânunusanide de heyeti umumiyesinin muna-

kaşasını kabul edeceklerini beyan etmişlerdi. Halbuki bugün 9 Kânunusani, şimdiye kadar buraya ne bütçe gelmiş ve ne de ortada böyle bir şeyin geldiğinden haberdar değiliz. İstihbaratı âcizaneme nazaran, Hükümet Muvazenei Maliye Encümenine tevdi ettiği bütçeleri tekrar istirdadetmiş, bunun ne dereceye kadar mukarini hakikat olduğunu anlamak için Muvazenei Maliye Encümeninin bu hususta izahat vermesini rica ederim.

REİS — Efendim Muvazenei Maliye Encümenini haberdar ederiz.

6. — *Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, İzmir'de incir ve üzüm fiyatlarına dair İktisat Vekilinden suali (6/18)*

7. — *Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, Ereğli kömür havzasına dair Adliye Vekâletinden suali (6/15) (6/16)*

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Efendim sual takrirlerine dair Heyeti Celileye mâruzatım vardır. Efendim zannımea üç ay evvel İzmir'de üzüm ve incir düşkünlüğü hakkında bir sual takriri vermiştim. Hâlâ bu sualime İktisat Vekili cevap vermemiştir. Fakat benim en mühim bir takririm vardır. Kendi kanaatimece hattâ zannımea İktisat Vekâletine bu vesile ile hizmet etmiştir.

Her sene bir Martta veyahut bir Kânunusanide bir takrir veririm, muhtelif maddeleri havi, iktisadiyata aittir. Bunlar ekseriyetle İktisat ve Adliye vekâletlerine havale edilmiştir. Geçen sene verdiklerim Dahiliye ve Adliye Vekâletlerine havale edildi ve bundan epeyce zaman evvel bu iki vekâletten cevapları tahriri olarak aldım. Fakat Riyaset Makamına vermiş olduğum takrirlerin, hususi resmi müracaatlerimin el'an semeresini iktitaf edememiş bulunuyorum. Rica ederim sene bitmiştir. Mart itibarıyla 1340 senesi de başlamak üzeredir. İktisat Vekâleti ne vakit cevap verecekse versin, bunun her halde bu ay zarfında verilmesini Makamı Riyasetten istirham ederim.

REİS — Peki efendim, Cumartesi günü icabeden cevapların itası için teşebbüsatta bulununuz.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Bahusus Hasan Bey İstanbul'a gidiyorlarmış.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Doğru doğru, cevabı vermeden gitmesin.

4. — REY İSTİHSALI

1. — *Millî Mücadelede mâlûl düşenlere mükâfatı nakdiye itasına dair Kanunun ikinci defa reye vaz'ı*

REİS — Efendim mâlûmuhsanız Millî Mücadelede mâlûl düşenlere mükâfatı nakdiye itasına dair Kanun reye vaz'edilmişse nısabolduğu için bugün tekrar reyi âlinize arz edilecektir. Malûmuhsanız bu, reyi âleni suretiyle yapılacaktır. Eğer tensip buyursanız bir ta-

raftan rey toplansın diğer taraftan da biz müzakeremize devam edelim.

İSMAIL CANBULAT B. (İstanbul) — Reis Beyefendi. Tabedilmiş olan zabıtnamede noksan kaldığını beyan buyurduğunuz tâyini esaminin buraya derci unutulmuş lûtfen onu şey edin...

REİS — Peki efendim.

5. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD

1. — *Hizmeti fülüyei askeriyenin tenkisi müddetine aid olmak üzere Mükellefiyeti askeriyeye Kanunu Muvahhâtinin beşinci maddesinin tadiline dair (1/398) numaralı Lâyhâi Kanuniye ve Müdafaaî Milliye ve Muvazeneî Maliye encümenleri mazbataları:*

REİS — Efendim Mükellefiyeti Askeriyeye Kanununun beşinci maddesinin tadiline dair olan kanunu müzakere edeceğiz. Fakat malûmu ihsanız bunun fıkra fıkra müzakeresi kabul edilmişti ve geçen celsede maddenin birinci fıkrası hakkında müzakere cereyan etmiştir. Şimdi söz Mazbata Muharriri Arif Beyindir. Müzakereye devam ediyoruz.

MÜDAFAAİ MİLLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ ARİF B. (Eskişehir) — Efendiler bu kanun Askerlik Kanunu müdafaaî memleketle alâkadar olduğu için ve Heyeti Celilenizde doğrudan doğruya şahsiyeti mâneviyesinde ordunun başkumandanlığını haiz bulunduğu için verilecek hüküm ve kararın daha sarih ve açık olabilmesi için bâzı mâruzatta bulunmayı bir vazifei vicdaniye addediyorum.

Efendiler Harbi Umumiden evvel ve Harbi Umumiden sonraki askerlik arasında beyaz ile kara arasındaki kadar büyük fark vardır, eskiden muharebeleri yalnız yer yüzünde yapardık. Bugün harb denildiği zaman hem yerin yüzünde hem yerin dibinde ve hem de yerin üstünde yaparız. Talimatnamelerimizde bütün muharebelerde en son yüz, yüz elli metrede biter kaydı mevcudiken biliyorsunuz ki, Harbi Umumide on, onbeş metrelik, yirmi metrelik yerlerde aylarca, senelerce uğraşmış ve netice halledilememiştir. Misal olarak arz edeyim. Çanakkale'nin Kanlı

sırtında keza bomba merkez tepelerindeki iki İngiliz siperi ile bizim siperlerimiz arasında sekiz on metre kadar mesafe vardı. Sekiz, on ay kadar harb devam etmiş ve neticede mesele hallolanamıyarak İngilizler çekilip gitmişlerdir. Eskiden eslihai harbiye denildiği zaman bir top, bir tüfek bir de kılıç tasavvur ediliyordu. Bugün eslihanın envai okadar çoğalmıştır ki, en kuvvetli hafızası olan bir insan bile ezberden sayamaz. Eski muharebelere hiç bomba var mı idi? Bugün envai müteaddidesi var. Bugün elle tüfekte, topla atılan bombalar vardır. Semli gaz neşreden memniler vardır.

Efendiler yangın söndürmek için nasıl tulum balar varsa onun gibi alevler püsküren alev makinaları vardır. İnsanları yakar kavurur. Bunları arz etmekten maksadım bugünkü harb, fen şekline girmiştri. Eski askerlikle şimdiki askerlik arasında çok büyük fark vardır. Sonra tayyareler, eskiden o kadar tayyare istimal edilmezken bugün keşif tayyaresi, topçu tayyaresi, piyade tayyaresi, nakliye tayyaresi ve envai müteaddidesi istimal ediliyor. Binaenaleyh efendiler bugün bir askerın bunların hepsine vâkıf olması ve bilhassa zâbitlerin bunların bütün havasına, sureti istimaline tamamiyle vukuf peyda etmesi lâzımdır. Bu noktai nazardan Yusuf Akçura Beyin ufak bir suali vardı. Müddeti askeriyeyi tenkis etmek doğru mu? Hayır efendiler, doğru değildir. Eğer hakikaten biz memleketeye iyi asker yetiştirmek istiyorsak müddeti askeriyeyi öyle büsbütün tenkis etmek imkânı yoktur. Bugün efendiler bütün Avrupa ordularına dikkat edersenek ekseriyetinde hizmeti askeriyeye, asgari iki sene olarak kabul edilmiştir. Bâzı yerlerde birbuçuk senedir. Fakat sureti umumiyede iki

seneden aşağı hizmet ettirmek, menafii memleket tamamiyle muvafık olmaz. Biz nasıl oldu da meselâ piyadeye birbuçuk sene teklif ediyoruz. Bunu arz edeyim. Müddet iki sene olduğuna göre birçok teşevvüşat oluyordu. Bu teşevvüşat dolayısıyla altı ayını, sekiz ayını havadan geçiriyor. Şimdi faraza bir asker eskiden geldiği vakit yürüyüş talimi, jimnastik öğrenirdi. Şimdi bunları gerek genç dernekleri vasıtasıyla ve gerek mekteplerde daha ufak, daha zinde iken öğrenmiş buldukları için bunlardan zaman kazanmış oluyoruz. Bunlardan iki, üç ay kazanıyoruz. Sonra eskiden bir usul daha vardı. Malûmuâliniz Şarkın kıta efradı Garba, Garbın kıta efradı Şarka giderlerdi ve bundan dolayı aylarca vakit geçirirlerdi. Bu noktai nazardan şimdi mıntaka usulünü kabul ettik. Her mükellef bulunduğu mıntaka civarında askerliğini yapacağı için bundan bir müddet kazanılmıştır. Sonra usulü terhive ve talimde daha ziyade dikkat ve itina edilmiş olursa bu, piyadelerimiz için büyük bir mahzur tevlihetmez.

Suvariye gelince: Suvari topçu ve saire. Efendiler. Bugün bir suvari, bir piyade kadar piyadeligi öğrenecek, öğrendikten sonra da kendisi ata bakmayı ve ata binmeyi öğrenecektir. Bunun için kendisine suvariliği öğretmek için bir piyade kadar müddet vermek doğru değildir, fakat bırakmak lâzımdır. Bir topçu yine piyadeligi öğrenecek, suvariliği öğrenecek, ondan başka da fennî olarak topunun istimalini öğrenecek. Bu noktai nazardan topçuların göreceği hizmet ve yapacağı talimler her halde piyadeden daha çoktur. Efendiler topçu denildiği vakit böyle beş altı kilometre uzakta durarak top atacak değildir. Bunu tasavvur etmiyelim. Bugün topçular da icabında piyade harbine gireceklerdir. Piyade gibi silâh kullanmak, kendisini müdafaa etmek mecburiyetindedir, istihkâm yapmak mecburiyetindedir. Ondan başka da hayvana binmeyi öğrenmek mecburiyetindedir. Ondan başka da topunun aksamını ve topların envamını da öğrenmek mecburiyetindedir. Topçuluk bilhassa Harbi Umumide pek büyük terakkiyata mazhar olmuştur, evvelce on kilometreden ileri top atamıyan topçular, bugün yüz kilometrelik mesafeye top atarlar. Tasavvur ediniz ki, bugün Ankarada mevzi alan topçu, ta Sakarya'da mevzi alan bir orduya ateş ederek meydan muhare-

besine iştirak eder ve orada arzu ettiğiniz yeri bombardıman eder. Bu böyle kolayca lâfla yapılır işlerden değildir. Birçok fennî aksamı öğrenmek lâzımdır. Bugün tayyare ile endahat tanzim edebilmek için bir topçunun ne kadar meşgul olacağını tahmin buyurunuz. Yani bugün askerlik güçleşmiş ve inceleşmiştir. Binaenaleyh iki sene müddetle bu gibi hizmetleri öğrenmek imkânı yoktur.

Piyadelere arz ettiğim gibi, birçok teshilat ve birçok tedabir sayesinde, altı ay daha aşağı hizmet ettirmek mümkündür.

Su münasebetle biraz da zâbitandan bahsetmekliğime müsaade buyurunuz, rica ederim. Bilirsiniz ki, zâbitan bizde iki sınıftır. Biri muvazzaf diğeri ihtiyat zâbitandır. Arz etmiş olduğum bu terakkiyatı fenniye ve birçok malzemei harbiyeye vukuf peyda etmesi için bir zâbitin bir sene tâlim ve tedris edilmesi kâfi değildir. Muvazzaf zâbitlerimiz mektepten çıktıkları vakit biraz cabil olarak çıksalar zararı yoktur. Efendiler, çünkü o muvazzaf zâbitan daima orduya merbuttur. Bu sene öğrenmediğini gelecek sene ve gelecek sene öğrenmediğini daha öbür sene tedricen öğrenir, bu suretle az zaman zarfında bütün nevakısını ikmal edebilir. Fakat ihtiyat zâbitleri bir kere mektepten çıkarak gideceklerdir. Ve ne bilirlerse onunla kalacaklardır, bir daha bu terakkiyatı askeriye yakından temas edemeyeceklerdir. (Manavra var, sesleri) Bu noktai nazardan ihtiyat zâbitlerinin arz etmiş olduğum bu terakkiyatı fenniye vukuf peyda etmeleri ve asrımıza lâyük bir zâbit yetişebilmeleleri için bir sene tahsil yetişmez efendiler. Yalnız bu arz ettiğim eslihanın envamını şöyle dizmiş olsak bunların isimlerini altı ayda, sekiz ayda öğrenemezler. Nerede kaldı ki bunların sureti istimalini öğrensinler. Binaenaleyh ihtiyat zâbitleri için düşünülmüş şey budur. İhtiyat zâbitleri bir sene tahsil edip çıktıktan sonra her sene veya iki senede bir behemehal silâh altına alınacaklar ve daha bir, birbuçuk ay manevra ve tatbikata iştirak edecekler, bu suretle asri bir zâbit olarak yetişmiş olacaklardır. Aksi takdirde bunların eline elli, yüz, iki yüz, beş yüz tane insanın mukadderatını teslim etmek bir cinayet olur.

HALİL B. (Zonguldak) — Bravo bravo.
REİS — Arif Beyefendi sual soracaklar.

HAMDİ B. (Ordu) — Efendim silâh altına davet edilecek efradı, topçuya, piyadeye, suvariye, havaieye, sinaiye ayırıyorsunuz ve bunlar için ayrı ayrı müddeti hizmet tâyin ediyorsunuz.

MEHMED ARİF B. (Eskişehir) — Evet efendim.

HAMDİ B. (Devamla) — Hizmeti sabiteye ayrılan efrat ile gayrimüsellâha ayrılan efrat vardır ve bunlar içerisinde bir de hizmetçi neferleri vardır. Bunlar içinde uzun müddet askerlik ifası lâzım mıdır efendim?

MEHMED ARİF B. (Eskişehir) — Ne buyurdunuz efendim?

HAMDİ B. (Ordu) — Yani gayrimüsellâhlarla hizmetçi neferleri...

MEHMED ARİF B. (Eskişehir) — Yani emirberberler...

HAMDİ B. (Ordu) — Evet efendim; emirberberler...

MEHMED ARİF B. (Eskişehir) — Emirberberler Nizamnamesi Kanunu vardır ki bunlar behemahal kutada hizmet edeceklerdir. Binaenaleyh altı ay hizmet etmeye meburdur. Ondan sonra gider, bir sene daha hizmet eder. Gayrimüsellâha ayrılmış olanlar hastanede, şurada, burada bir sene hizmet eder ve vazifesini bitirir.

HAMDİ B. (Ordu) — Gayrimüsellâhlar için birbuçuk sene çok değil midir efendim?

MEHMED ARİF B. (Eskişehir) — Gayrimüsellâh denilince hemen askerlikten müstesna demek değildir. Onlar da bir hastaya nasıl bakılır, nasıl tedavi edilir, nasıl sevk edilir, nasıl muamele edilir... Bunları öğreneceklerdir ve bu işler de büyük işlerdir. Yalnız burada müsaade buyurursanız bir noktayı arz edeyim. Bu müddetler meselesinde bâzi arkadaşlar, niçin birbuçuk, bu; iki, bu; dört sene olsun buyurdular. Efendiler, iktisat âlemi böyle anonimler, kooperatifler arzu ediyor ve nasıl müttahiden çalışmak lüzumunu gösteriyorsa askerlik de bugün o usulü tatbik ediyor. Eskiden askerler, ayrı ayrı çalışırlardı. Yani piyade ayrı, topçu ayrı, süvari ayrı çalışırdı. Bugün askerlik öyle şekle gelmiştir ki; fennî harb öyle arzu eder ki, bütün bu sınıf hep beraber çalışsınlar, bunların hep beraber çalışması için de aralarında tevazünü kuvva olmak lâzımdır. Bir ordunun topçusu iyi olur, piyadesi fena olursa ordu iyi bir iş göre-

mez. Bunların yek diğeri ile tevazün edebilmesi için - Bütün ordularda yapılan tecrübeler bunu gösteriyor ki - her halde bir topçu, bir piyadeden daha çok hizmet etmek mecburiyetindedir ve bu tevazünü yapmak zaruridir. Sonra efendiler, zannediyorsunuz ki, herkes piyadeye koşacak... Muharebeyi görmüş adamlar piyadeden kaçarlardı. Bugün tetkik ederseniz ordudaki zabitanın yüzde sekseni piyadedir ve harbde ölenlerin hepsi piyadedir. Muharebede en çok zarar gören, en çok müşkülât çekenler piyadelerdir, karda yürürler, çamurlar içerisinde batarlar, çıkarlar talim ederler ve en ziyade hattı harbin ilerisinde bunlar uğraşırlar. Halbuki suvari ve topçu atına biner ve öyle gider. Binaenaleyh merak etmeyiniz; ki herkes piyadeye koşacak... Bîlâkis herkes piyadeden kaçacaktır.

ESAD Ef. (Menteşe) — Suvarilik piyadeden çok iyidir.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Piyadeden mi, yoksa süvariden mi kaçacaklar?

EKREM B. (Lâzistan) — Heyeti Celilece malûmdur ki, hizmeti askeriyenin müddetini tâyin etmek çok mühimdir. Şimdi tesbit edilecek olan bu talim müddeti ileride vukua gelecek bir harb için efradı milleti hazırlıyacaktır ve o suretle hazırlıyacaktır ki, efrat terhis edildikten sonra bu terbiye askeriyeyi unutmayacaklardır. O halde harbi kazanacak olan bu efradı talim etmek için ne kadar müddet kâfidir?

Bu; düşünülecek bir meseledir. Harb, aşîkârdır ki, milletin mukadderatını tâyin eder ve bir harbin kaybedilmesi senelerden beri yapılan masrafları ve birçok emekleri bir anda heba eder ve bir anda hiçe indirir. O halde bu kadar mühim bir meselede âmil olan bu meseleye dair karar vermek için hissi merhamet hâkim olamaz. İşte bu sebeplerden dolayıdır ki, sair milletlerin meclislerinde bu mesele hararetle münakaşalara sebebiyet verir ve günlerce ve haftalarca devam eder.

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Çok doğru.

EKREM B. (Devamla) Hizmeti askeriyenin müddetini tesbit etmek için evvelâ harbde en büyük iş gören piyade sınıfının müddetini tâyin etmek lâzımdır. Hizmeti askeriyeden maksat yalnız usulü harbi öğrenmek değildir. Eğer yalnız usulü harbi öğrenmek olmuş olsaydı; me-

selâ bugün efradı münevver olan ve spor ve sair idman hareketleriyle oldukça askerliğe alışmış olan - meselâ - Alman milletinde iki sene değil, belki kabul edilen müddeti iki üç ay olabilirdi ki, onlarda sanayi okadar kesirdir. Erbabı sanayi hizmeti askeriyenin mümkün mertebeye az olmasını isterler, asıl mesele neferin bu usulü harbi öğrenmesiyle beraber zaptürapta alışmasıdır ki bu da zamana mutevakkıftır ve bu zaman ne kadar uzun olursa o kadar iyi öğrenmiş ve zaptürapt onun ruhunda o kadar kökleşmiş olur. Efendiler, harbde düşmana galebe etmek için bir emirle binlere kişinin şikâyetsiz olarak ölüme atılması kifayet etmez. Harb, neferden yalnız mütenevvi hizmetlerin ifası ile ateş altında ayağa kalkarak düşmana karşı koşmasını ve bir rüzgâr gibi hendekleri, geçitleri geçmesini talebetmez. Harb, neferde takatı beşerin fevkinde meşak ve zaruret ve ihtiyaca tahammül etmesini ve bunlarla ünsiyat peyda etmesini ve o zamanda dahi terbiye askeriyesini unutmamasını talebeder. Halbuki bir çok meşak, meselâ kızgın güneşin altında uzun ve zahmetli yürüyüşler ve çamurlar içerisinde bitmez, tükenmez siper muharebatı cüzi bir zaman için maalmemnuniye tahammül olunabilirse de seferin uzamasıyla maalesef usanç getirir ve o zaman harbetmek hevesi ve şevki kırılır. Bu usanç neticesi yeis ve fütur başlar. İşte o zaman efendiler; az terbiye görmüş efradda müşahade edilir ki, zaptürapt ve terbiye askeriyeye tamamiyle gevşemiştir. Faal bölük kumandanları o zaman böyle uzun müddet talim ve terbiyede bulunmuş neferleri ne kadar çok ararlar. Tecrübede alay kumandanları böyle üç sene müddet talim ve terbiye görmüş neferden müteşekkil bir bölüğü, böyle seferin nihayetine doğru üç ay talim ve terbiye görenek sefere dâhil olan bir alaya tercih ederler. Fakat bu neferler en iyi harb eden neferler olduğu için daha seferin bidayetinde harcanmış ve zayı olmuş ve seferin nihayetine kadar kalmamıştır. İşte bu sebeple şu neticeye varılabilir ki, asker ne kadar uzun müddet talim ve terbiye görürse onda o kadar zaptürapt kökleşmiş olur ve seferin uzamasıyla dahi her türlü meşak karşısında yine o zaptürapt ve terbiye askeriyesini unutmamış olur ve her türlü emre kemali itaatle mutavaat eder. Fakat buna mukabil hazarı vaziyette birtakım ziraat

ve sanayi erbabının dahi bu hizmetin mümkün mertebeye az olmasını arzu ettikleri görülür ve bu tabii hazar menafii lehindedir. Encümen teklif etmiş olduğu kararda birbuçuk seneyi kabul etmiştir ki, bu hizmeti askeriyenin asgari hudududur. Gönül isterdi ki, bu; daha fazla olsun. Diğer sınıflara gelinece : Atlı sınıf fen sınıfıdır. O sınıfta öğretilen şeyler güç öğrenilir ve çabuk unutulur. Bundan dolayıdır ki, onlara daha uzun müddet tahsis edilmiş fakat bu aradaki nisbetsizliğe mukabil atlı sınıfına birtakım imtiyaz verilmiştir ki onlar seferde piyadenin mâruz olduğu meşakkata o derece mâruz kalmazlar. Arkasında 25 kiloluk yük ve tüfek olduğu ve ayakları yarılmış bulunduğu halde kızgın güneşin altında yürüyen piyadeye karşı atlı sınıf yüksekten bir nazarı istihfafla bakarak tozu dumana katarak piyadeyi geçer ki, bu aradaki uzun müddet onu tatbik için kâfidir.

Sonra geliyorum bahriye sınıfına : Yalnız hayret ettiğim bir nokta vardır. Efendiler, bütün bütün iki sene hizmeti berriyeyi kabul eden milletler hemen hemen bahriyeyi dört sene kabul etmişlerdir. Amerika, Japonya tabii kur'a, gönüllü sınıfını ayrı şey ediyorum. Çünkü gönüllü şeklini kabul edenler uzun müddet kabul etmişlerdir. Meselâ Almanya, İngiltere oniki sene; fakat onlarda gönüllü usulüyle bahriyeye kabul edilir. Fakat kur'a usulüyle efrat celbedenler Japonya ve Amerika'da dört sene, İtalya'da üç senedir. Bunlarda müddedi askeriyeyi berriye iki senedir. Biz birbuçuk seneye indirdiğimiz halde hizmeti bahriyeyi dört sene kabul ediyoruz. Halbuki hepimizce ve bütün dünyaca malumdur ki, bizim sevahil ahâlimizin denizcilikle ülfetleri şöhrat şiar ve bunlar bahri askerliği pek çabuk kavrayabilirler. Bundan dolayı bendeniz bahriyedeki hizmeti askeriyenin üç sene olarak kabulü fikrindeyim. Söyliyeceğim bundan ibarettir.

HASAN FEHMİ Ef. (Kastamonu) — Efendim bütün efradı ümmet ve millete, cihana umdeleri ilân ederken hizmeti askeriyeyi tenkîs edeceğimize dair söz vermiştik. İşte bu kanunla bu verdiğimiz sözü yerine getiriyoruz.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Altı ayla mı Hocam?

ESAD Ef. (Menteşe) — Yanık yerleri de yapacaktık! Yıldızlı haplardır onlar!...

HASAN FEHMI Ef. (Devamla) — Müsaade buyurun. Şimdi tenzil olunan müddetlerin kifa-yet ve ademikifayeti hakkında söz söylemeyeceğim. Çünkü kendimde salâhiyet görmüyorum. Yalnız bir noktasını arz etmek istiyorum. Malûmuâlileri malî, bedenî iki türlü vergi vardır, daha sarîh söyleyim. Birisi para ile ödenir, birisi kan ile ödenir vergi vardır. Her halde para ile ödenecek vergi kan ile, hayat ile ödenecek vergi ile, şaklet itibariyle, kabili kıyas değildir. Şimdi efradı ümmet ve milletten aynı derecede, aynı servette bulunan iki kişiden her hangi birisine beş kuruş, diğerine on kuruş vergi tarh edecek olursak, zannederim, kendilerine, feryatlarını yükseltmeye hak veririz. Yani vatandan istifade ve intifaları müsavi ve sonra aynı derece servette bulunan Ali'ye beş kuruş, diğerine on kuruş vergi tarh edersek bunun adaletsizliğini tabîî kabul ederiz. Evet, piyade kendisine ayrılacak vatanî vazifesini birbuçuk senede öğrenebilir. Topçu iki senede, süvari iki sene, peki. Seneler hakkında bir şey söylemeyeceğim. Yalnız bahriye efradına gelince dört sene, malûmuâlînin evvelce kanunumuzda hidematı berriye üç sene idi. Bakınız tenkis ediyoruz. Birbuçuk sene diyoruz. Bahriye beş sene idi, dört sene diyoruz. Birisini yarıya indiriyoruz. Diğerini beşte bir nisbetinde tenzil ediyoruz. Evet geçen müzakeremizde ilim ve faziletine kanaatine pek hürmetkâr bulunduğum refikî muhteremim Ali Rıza Beyefendi Heyeti Aliyenize vukubulan mâruzatının mukaddemesinde; ben varacağı neticeyi başka tahmin ettim, sonra vardığı neticeyi başka gördüm. Evet efradı bahriye halî seferde birçok anasır ile muharip bulunuyor buyurmuşlardı. Şimdi hattâ lisânı Peygamberiyle mübeşşer olduğu vehile şühedayı bahrin, şühedayı berden derece itibariyle yüksek olduğu beyan buyurulmaktadır. Yani vazifenin şikleti, ağırlığı beyan ve ifade olunmaktadır. Efendiler, bendeniz iki sene demiyorum. Yani iki seneye indirelim demek salâhiyetini kendimde görmüyorum. Çünkü; o hidematı vatanîyenin mademki o kadar zamanda ifa olunacağı ehil ve erbabı tarafından beyan olunuyor, biz de kabul etmek mecburiyetindeyiz. Biz kırk bine yakın jandarma istihdam ediyoruz. Bunlar da vazifei mukaddesei askeriyelerini jandarmada ifa ediyorlar. Bunlar, diğer askerlerden farklı tutuluyor. Maaş

alıyorlar. İleride İnşallah bizim de dünyaya meydan okuyacak donanmamız bulunur.

ESAD Ef. (Menteşe) — Yine okuduk.

HASAN FEHMI Ef. (Devamla) — O zaman düşünürüz. Bugün kemiyet ifade olduğuna nazaran bahriyelilerin miktarı beş, altı bin kişiden ibarettir. Bunlar hizmetin iki senesini; diğer evlâdı vatani gibi orduya verilen şeyle, karavana ile iktifa ederek ifa etsinler. Fakat fazla hizmet için - ki 2, 3, 4 bin kişi olacaktır - ve nispî bir adalet temini için ve takribî bir adalete varabilmek için, böyle kemiyeti büyük bir yakûna balığ olmayan efradın iki sene fazla hizmeti için bir maaş tahsisini ve bunun kanuna dercini; adalet ve hidematı bahriyede vatanını müdafaa edecek evlâtlarımız namına teklif ediyorum. Bu bapta da bir takririm vardır efendim.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Trabzon) — Efendim Heyeti Celilelerinden sudur edecek mukarreratta mehmaemken müsavat nazarı dikkate alınmak lâzımdır. Çünkü Heyeti Celilelerinde galip olan kuvvei teşriiyedir. Kuvvei teşriyeden çıkacak kavaninde elden geldiği kadar müsavatı gözetmek şarttır. Eğer müsavatı tamme kabil olmazsa bir derece takribî elzemdir. Birbuçuk sene ile dört sene bitiminde hiç nisbeti âdile yoktur. Esbabı mucibe mazbatasında, askerlikte bir nisbeti âdile vaz' için illet beyan olunuyor ve onun için birbuçuk seneye tenkis olunuyor. Bahriyede, evet efradı bahriyeye gelince burada nisbet aranmamış. Ben bu nisbeti göremiyorum. Geçen gün Müdafaa-i Milliye Vekili Muhtereminden sual olunmuştu ve (Acaba düveli sairede bahriyede olan hizmet kaç senedir) denmişti. Siyaseten idareten - ki onun makamı âlisine öyle yakışır - bize karşı, Heyeti Muhteremenize karşı «Haddi askerî dört senedir. Dört seneden aşağı yoktur» dediler. Hasbelvazife öyle denmesi lâzımgelir.. Çünkü: Sevk ettiği kanunun, Heyeti Celilelerinden o suretle çıkması matluptur. Bir insan neye teşebbüs ederse o fiilinde kendini haklı görür ve ben bu cihetten dolayı kendisini tebrik ederim. Halbuki erbabı ihtisas ve bizden evvel söz söyleyen Ekrem Bey, bu kürsüden İtalya'da müddeti hizmeti bahriyenin üç sene olduğunu söyledikleri gibi bizim ciheti askeriyede mabihüttatbik olan Almanya'da da efradı bahriyenin müddeti hiz-

meti üç senedir. Her yerde ve askerlikte bizim için mabihittabîk ve taklit Almanlardır. Üstatlarımızdır. Askerliği onlardan öğrendik... Orada da üç senedir. Müdafaa-i Milliye Vekili Muhterem Paşa Hazretleri ve bahusus Kastamonu Mebusu Ali Rıza Beyefendi buyurdular ki «Bahriyede birtakım sanayi vardır. Bu kadar müddette tahsil olunamaz.»

Efendiler! Bahriyede, gemide bir asker dört sene değil - askerlik itibariyle - dörtüç sene dursa yine azdır. Çünkü makina gibi, dümen gibi aksamı; Mektebi Bahriyeden neşet etmiş veyahut bahriyenin gedikli sınıfından yetişmiş zâbitan idare eder. O dairelere neferler girmez. Neferlerin öğreneceği şey; belki beş - on tane arma ismi, yelkenlerin, iplerin, halatların isimleri; şu, bu ve sairedir. Bunlar da her halde âzamî üç senede katıyen tahsil ve talim olunur.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Topçuluk var.

SÜLEYMAN SIRRI Ef. (Devamla) — Onun için bendeniz arz ediyorum. Bir nisbeti âdile olmak üzere ve bu talimden ve taallümden maksat hâsıl olmak şartıyla bir neferin; armaları, şunları, bunları öğrenmesi için üç sene kâfidir ve bunları üç senede öğrenmek kabildir. Malûmuâkileridir ki, bir geminin kaptanı yüzbaşı olur. Halbuki onun çarhçısı, ateşçisi binbaşı olur. Kaptan dendiği zaman kumandan demektir. Taşrada hiç işittiğiniz var mıdır ki bir yüzbaşı bir binbaşya kumanda etsin. Onlar geminin alât ve edevatna aidolduğu için onu erbâbı ihtisas daha iyi bilirler. Orada da kaide böyledir ve bu fiil sabittir. Onun içindir ki, demin arz ettiğim gibi üç seneden ziyade hizmet zulmü mahz addolunur, emsaline nisbetle, hâşâ nefselemerde zulüm değildir ya...

İkincisi : Heyeti Celilede bu hukukçudur. Bu tabiptir meselesi burada cari değildir. Mademki Meclisi Âli, kuvvei teşriiye ve icraiye nefsinde cem'etmiştir. Sizde galip olan sıfat şudur: Hepiniz hukukçusunuz. Ben hukukçu değilim demek; kuvvei teşriiyeye iştirak etmiyorum demektir. Bu olmaz. Onun için hepiniz hukukçusunuz. İnşallah kavaninin vaz'ında hepiniz adaleti nazarı itibara alacaksınız...

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Hepiniz dahiliyeciyiz.

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Hukuk-

çuyuz ama, asker değiliz...

SÜLEYMAN SIRRI B. (Devamla) — Askerlik bir hizmeti vataniyedir. Vatan hizmetinde ahkâmı hukukiyei mevzuamızda hizmeti vataniye ya muhafazai hukuk içindir, ya muhafazai nüfus içindir, ya muhafazai emval içindir. Ahkâmı hukukiyei mevzuamızda arz ettiğim gibi hidematı umumiyei vataniye, askerlik veya muhafazai nüfus ve ebdan içindir veya muhafazai emval içindir veyahut her ikisini câmi bir sıfattır. Bu hizmeti vataniyei askeriyei üçüncü kısım olan hem muhafazai ebdan ve nüfus ve hem de muhafazai emlâktir. Muhafazai nüfus ve ebdan ve emlâk gibi iki sıfatı câmi olan bir yerde daima müsavat kaidesi caridir. Ahkâm bunu göstermiştir.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Fennin icabatına riayet etmek mecburiyetindeyiz...

SÜLEYMAN SIRRI Ef. (Devamla) — Şimdi Heyeti Celilelerine şunu arz edeceğim. Şu ahkâmı mevzuai hukukiye, kavaidi mantikiye ve aklîye bunu gösteriyor. (Mâlâ yedrük küllühu lâ yetrük küllühu) Mademki bunların birbuçuk sene hizmet etmeleri imkân haricindedir. Hiç olmazsa onun zıfı üç seneden fazla olmasın. Üç sene kabul ettik. Bunu merhametinizden, adaletinizden, insafınızdan istirham ederim. Bunun ziyadesi revayı hak değildir.

MÜDAFAA-I MİLLİYE VEKİLİ KÂZİM PŞ. (Karesi) — Reis Bey söz istiyorum.

REİS — Evvelâ Mazbata Muharriri söyleyin. Sonra efendim.

MÜDAFAA-I MİLLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ ARİF B. (Eskişehir) — Efendim gerek Kastamonu Mebusu Muhterem Hasan Fehmi Efendi ve gerek Trabzon Mebusu Süleyman Sırrı Efendi hazaratı buyurdular ki: «Bu kanunda müsavatsızlık vardır. Bu kanunda bir nisbeti âdile.»

Yalnız kanunun baş tarafını okuyarak bunu söylediler. Kanunu nihayete kadar okuyacak olursanız görürsünüz ki, kanunda adalet ve nisbet vardır. Arz edeyim: Kanunun sonunda «Birbuçuk seneden fazla sebkedecek hizmetlerinin iki misli mükellefiyetlerin sonundan tenzil olunur» diyoruz. İşte bu suretle yapmış olduğu fazla hizmetin iki misli sonundan tenzil ediliyor. Binaenaleyh bir piyade kırk yaşına kadar askerlik yapmak mecburiyetindedir. Yir-

mi yaşında asker oluyor. Yirmi sene de hizmet etmek mecburiyetindedir. Kırk yaşına kadar ifayı vazife vataniye yapacaktır. Buna mukabil süvari ise topçu fazla yapacağını.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Ömrümün en mukaddes zamanı orduda geçtikten sonra uğurlar olsun!

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Ordusuz vatan müdafaa edilmez Hilmi Beyefendi!

ARİF B. (Devamla) — Yani 39 yaşında, o artık askerliğini bitirmiş demektir. Bahriyeye gelince : 35 yaşında bitirecektir. Burada kaybettğini öbür suretle telâfi edecektir.

HASAN FEHMİ Ef. (Kastamonu) — Bugüne kadar bu suretle istifade ettirilmiş midir Beyefendi?

ARİF B. (Devamla) — Tabii ettirilmişdir. Kanun olduktan sonra olur. Bâzıları diyorlar ki; maaş verelim, para verelim. Belirsiniz ki bizde para ile askerlik yoktur; memnurdur. Bunda birçok suiistimal olduğu gibi bütçe meselesidir. Beşyüz kuruş verelim. Eğer Heyeti Celiliniz bu miktarı, yani hizmeti muvazzafalarını az görüyorsa 3 misli yaparsınız. Şu suretle bahriyeliler 30 yaşında askerliğini bitirir, çıkar. Topçular, askerliğini 35 yaşında bitirir, çıkar. Bu suretle beş sene, on sene askerlikten kazanmış olurlar. Ve nisbeti âdliye bu suretle temin etmiş oluruz.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Efendim okuyup yazmak öğrenenler hakkında umdelerde kabul ve ilân ettiğimiz maddelerin tatbikini, encümen, ne dereceye kadar düşünmüştür. Orduda okuyup yazma öğrenenler hakkında umdede bir madde vardır, bunlar ne olacaktır?

ARİF B. (Devamla) — Bu, okuma, yazma bilenler hakkındadır. Buyurduğumuz doğrudur ve vârittir. Binaenaleyh, ufacak bir kayıt ile okumak yazmak bilenler istifade ederler, diye (B) fıkrasına bir kayıt konur.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Bunu millete ilân ettik, tatbik edelim ve gösterelim.

REİS — Söz Feridun Fikri Beyindir

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Efendim! Bendenizin mâruzatım (A) fıkrası hakkında olacaktır. O fıkra için söz istiyorum.

REİS — Ragıb Bey Kütahya!

RAGIB B. (Kütahya) — Vazgeçtim efendim.

REİS — Tunah Hilmi Bey Zonguldak!

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Söz söylemeye heveskâr değilim arkadaşlar! Yine yıllarca kalbime saplanmış olan bir hançerin açmış olduğu. (Sadede gel sesleri) Bir yaranın içerisindeki kanaatten bahsedeceğim, arkadaşlar. (Handeler)

AVNİ B. (Bozok) — Yarada kanaat olmaz.

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Evet arkadaşlar! Geçen akşam size iki kelime ile aızdettim. Fakat burada öyle anlıyorum ki biraz tafsilât vermeye mecburiyetim var. Müdafai Millîye Vekili Paşa Hazretleriyle, bilhassa encümen mazbata muharriri bey arkadaşımızdan istirham ederim; tenezzülen dikkat buyursunlar. Arkadaşlar! Bana diyorlar ki «hangi devlete bakarsak bakalım, mutlak surette bu işin içinden çıkmış olduğunu görürüz.» Bana başka devletin lüzumu yoktur. Ben, bana bakarm. Eğer ben, bana bakmasaydım; bugün ben, ben olamazdım. Eğer ben, bana bakmasaydım, ben, Türk'e benzeyen yegâne şekilde bir Türk Cumhuriyeti, bir Türk Hükümeti meydana getiremezdim, arkadaşlar! Elverir ki muradedesin. Şu halde Cumhuriyetin esasına muvafık olan müsavâtı temin etmenin, askerlikte de temini imkânı var mıdır? Vardır; arkadaşlar!

EMİN B. (Eskişehir) — Yoktur yoktur.

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Evveliminde yoktur, diyenlerin neticelerine biraz dokunmak isterim. Efendim! Ne yapalım, Devlete fert feda olur esasınca gitmek istemiyerek buyuruyorlar ki «Falan sınıfta hizmet daha güçtür, filân sınıfta daha kolaydır» Bu böyle olacaktır. Bahusus mazbata muharriri bey ikide bir tekrar edip duruyor. «Kanunu okumamışlar, dikkat buyumamışlar, anlamamışlar, dinlememişler.» Bilmeyor musunuz ki kanunun sonunda, ömrün sonundan tenzilât yapar gibi bir tenzilât yapılmış. Ben geçen akşam cevap verdim. Ben askerliği yaptıktan ve Azraîl benim ömrümü bu memlekette sildikten sonra, siz, iş-

tediğiniz kadar bana 36 yaşında, 38 yaşında tenzilât icra edin. Arkadaşlar! «Bugünkü yumurta yarınki tavuktan yeğdir.» Arkadaşlar ömürde en kıymetli olan devir, keşke keşke biraz daha o âlemde eğlenmek mümkün olsaydı, mes'adet itibariyle çocukluktur. Fakat, asıl memleket itibariyle, nüfus itibariyle gençliktir. Benim geçliğimden bahriyede olduğum için dört sene geçsin. Fakat komşumun gençliğinden berriyeli olduğu için iki sene geçsin, ben, bahriyeli olduğum için, ve o gençliğim benim köyümde kuramadığım ocağı kurmaktan beni mahrum etsin. Buna nüfus siyaseti, imar siyaseti, memleketi basiretle düşünmek siyaseti, katiyen sığamaz.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Buna vatan siyaseti derler, vatani müdafaa siyaseti derler;

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Evet arkadaşlar! Vatan; ancak ve ancak nüfusla, imarla bakılır. Vatan ne topraktır ve ne emsalidir. Vatan, ancak benden ibarettir. (Alkışlar) Ben; deyince ben değilim. (Bravo sesleri) (Handeler)

ESAD Ef. (Menteşe) — Bu kadar benlik dâvası olmaz Hilmi Bey!

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Ben, benim dediğim zaman şahsiyetim mevzuubahsolmaz. Ben, benim dediğim zaman benim mânevi varlığımıdır, benim mânevi şahsiyetimdir, benim Türklüğümüdür. Arkadaşlar! Sükûn ile hulâsa edeceğim; bugün memleket baştanbaşa haraptır. Teşekkür ederim ki İmar Vekâletini kabul edebildiniz. İnşallah yakın vakitte memleket ma'mur olur. Bugün, millet baştanbaşa yorgundur.

Bir ses (Paydos edelim)

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Bu ikisi birbirine şöyle baka baka ne yapacaksa yapacak; gûya canlı imiş gibi millete yardım etmek mecburiyetindedir, demek istiyorum. O kadar harap ve tûrapı o kadar yıkık bir haldeyiz. Şu halde arkadaşlar! Köyden çıkan Mehmetçik, sizin burada serd ettiğiniz mütalâalardan ibaret, «Ah! Keşke beni gönderecekleri yerdeki hizmeti askeriye istediklerimden, söylediklerimden yüz kat daha ağır olsa da altı ay olsa diyecek. Bu bir hakikattir. İki, üç, bilhassa 20, otuz seneden beri, bilhassa Meşruteli-

yetten beri ah hiçbir zaman nefes aldırılmayan düşmanların azgınlıkları neticesi olarak bu zavallı millet soluk alamamıştır. Onun psikolojisi, ruhiyatı - her hangi noktai nazardan olursa olsun - tetkik edildiği zaman kendisi yerden göğe kadar haklı görülür. Şu halde arkadaşlar! O Mehmetçik altı ay cehennem azaplarını çekerecesine bir hizmeti askeriye tecih ederse; onu ma'zur görünüz. Demek oluyor ki mesele mühimdir. Evet arkadaşlar! Memleketinden, köyünden ayrılan Mehmetçik, yahut nişanlısından, yahut yeni kurmuş olduğu ocağından ayrılırken henüz bir döl, bir tohum bırakmadığını düşünürse, siz düşünmüyor musunuz? Arkadaşlar! Size baştanbaşa boş bir memleket kendini gösteriyor. O memleketi siz baştanbaşa nüfusla doldurmakla kurtaracaksınız ve onu kurtarmak için mümkün ise bir genç askerliğini ocağında yapmalıdır.

ARİF B. (Eskişehir) — Milislik..

ALİ RIZA B. (İstanbul) — İzin verirsin..

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Arkadaşlar! Evet benim coğrafi vaziyetim deyince, milliyetçi olan vaziyetim, Ah!.. Maatteessüf benim bir İsviçreli gibi mesudolmama mâni'dir. Fakat İsviçreliler askerliklerini 42 gün ta'lim yapmakla yapıyorlarsa bize bir çare düşününüz.

ARİF B. (Eskişehir) — Sen göster!

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Sen söyle de biz düşünelim.

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Ben söyleyeyim! Benim düşündüğüm çare arkadaşlar, siz birbuçuk sene mi diyorsunuz? Ben bir sene diyorum, altı ay demiyorum. Mehmetçik bir sene hizmeti yaptıktan sonra jandarmaya geçecek, bir sene jandarmaya yettiğikten sonra - fakat kıslada yetişmiş, badehu jandarma mektebinde de yetişmiş, olgun bir hale gelmiş, yahut sizin tâbirinizle kemale gelmiş bir Mehmetçik tasavvur ediniz - bu memleketin asayişini ne kadar suhuletle, nasıl zaferden zafere koşmakla temin eder ve ondan ne kadar mahsul alınır? Arkadaşlar! Ondan sonra mümkünse jandarmaya müddeti hizmetini tenkis ettiğiniz tayyarecileri veriniz. Bugün senelerden beri imha edemediğiniz çeteleri o kahramanlar beş günde takibetmekle defederler. Arkadaşlar! Şu halde jandarmalığı eğer askerlik müddeti gibi

kabul edersek ve hattâ geçen akşam da söyledim ki, programımda dâhildir. Köylerde kır bekçiliği, köy bekçiliği gibi hizmetlerde bulunmak üzere askerleri ormana gönderirsiniz şu halde bahriyeye faraza üç sene hizmet verirseniz piyadeler de jandarmalıkla beraber üç sene hizmette devam ederler. Fakat jandarma için benim bir şartım vardır. Kır bekçiliği için bir şartım vardır : Jandarmalık, vilâyeti dâhilinde olacak, mutasarrıflığı dâhilinde olacak, livası dâhilinde olacak. Kır zabıtası kazası, nahiyesi dâhilinde olacaktır. Böyle olunca Mehmed hiç olmazsa haftada bir köyüne gider, tekrar ediyorum. Hiçolmazsa bir tohum bırakır. Arkadaşlar! Ben evvel emirde musavatı ve bu müsavatın neticesi olarak ocaklara yaklaşmayı takibediyorum. Şimdi arkadaşlar süvariler... Süvarilere biraz fazla vermişsiniz. Süvari jandarmaları var, arkadaşlar! Süvari jandarmalarını bekliyeceğinize gönüllü süvari diye birtakım tefrikler yapacağımıza sizin tâbirinizce ordunun istitalesi, bu işi memleketin istitalesi gibi kabul etseniz ne olur? Hattâ âcizane bir projem vardır ki, başınız ağrıyacak, âsâbınıza zaaf gelecek güleceksiniz diye söylemiyorum. («Handeler) Hattâ arkadaşlar, kışla hizmetinin istitalesi olmak üzere polis hizmetini de oraya veriyorum bu ihtisasa muhalif mi? Katiyen değil. Elverir ki, amelî olalım, arkadaşlar... (Kâfi teşekkür ederiz sesleri) Hasan Fehmi Efendi Hocam - Sinopluların kulağı çınlasın! Benim Zonguldaklılar, Ereğlililer gibi maaşa dokundu. Hayır arkadaşlar, iş Mehmetçiğin ocaktan az müddet ayrılmış bulunmasındadır.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Senede iki ay izin vereceğiz Hilmi Bey.

RAUF B. (İstanbul) — Arkadaşlar! Aynı maddei kanuniye bundan evvelki Heyeti Umumiye içtimanda mevzuu müzakereyi teşkil ederken kıymettar meslek arkadaşlarımdan Kastamonu Mebusu Ali Rıza Beyin, bâzı serd edilen itirazatına mukabil Heyeti Aliyenize muktazi cevaplar arz ettiğine şahid oldum. Bilâhara aynı madde üzerinde ve bahriye efradının hizmeti askeriyesi müddetine taallük eden kısmında muhterem rüfekadan bâzıları müddetin tenkisi mütalâasını serd ve bunu talep buyurdular. Bendeniz Mücadelei Milliyenin iptidasına kadar bahriye meslekine mensup, bugün de bahriyeli

bir fert olarak, diğer vazifelerim meyanında, bir arkadaşımı. Bu mütalipte bulunan rüfekayı muhteremeye birkaç sözle cevap vermek için vaktinizi izaa edersem bu arkadaşımı mâzur göreceğinizi ümid ediyorum.

Lâzistan Mebusu arkadaşımız Ekrem Bey hidematı berriyede sünufu muhtelifenin vazifini, ehemmiyetini birbiriyle mukayese etmek suretiyle bâriz ve telhis edilmiş bir şekilde Heyeti Aliyenize tasvir buyurdular. Beyanatlarının sonunda bahriye efradının hizmeti askeriyelerini istikşâr ettiler ve Avrupa bahriyesinden bir tanesini zikrederek bizim hizmeti bahriye müddetimizin de üç seneye tenzilini talep buyurdular. Beyanatı aliyeleri arasında ufak bir tezat vardır. Berriyede sunufu muhtelifeyi tasvir buyururlarken topçu ile piyade arasındaki farkları tarif buyururken topçuluğun ne kadar güç öğrenildiğini ve ne kadar çabuk unutulduğunu en kuvvetli bir delil olmak üzere söylediler. Fakat bahriye askerlerinin müddetinin tenzilini talebederlerken Karadeniz'deki sevahil uşaklarının esasen gemici olduklarından bahsettiler. Arkadaşlar! Onbir yaşından son günlere kadar manga hayatını yaşamış gemici bir arkadaşımız olarak söylüyorum ki, sahil gemicilerini, alelûmum Türk gemicilerini iyi tanımış, alâkaderilistitaa bilen bir arkadaşımı. Onları iyi havalarda görmüş, en müşkül fırtmalı havalarda tanımış, ateşe girip çıkarken bile gülüryüzle görmüş bir arkadaşımı. Meclisi Âlinizin zamanı müsaidolsaydı diğer gemici devletlerle mukayese eder, isim ifade ederek, millet göstererek ifade ederim. Fakat sureti umumiyede söyleyebilirim ki, Harbi Umumide eenebi bahriyelilerinin öldüğü vaziyetlerden Türk gemiciliği gülüryüzle çıkmıştır. Beş asırlık mâzisi olan Türk gemiciliği, gemicilerini yalnız sahil uşakları arasından almamıştır. Silâh arkadaşlığı ettiğim Türk bahriyesi arkadaşlarımdan Van'dan, Konya Ereğli'sinden, Rize'den, Harput'tan tekne içine girmiş, omuzomuza vermiş, ateşi yakarken top başına koşmuş insanlar aynı fedakârlığı, aynı kabiliyeti yüksek faaliyeti, yeknesak talim ve terbiye görmüş olmakla temin etmiştir. Efendiler! Karadeniz ve Akdeniz'de, deniz üzerinde gezen gemici uşakları, her milletin gemicisine karşı her ahval içinde rekabet ederler. Fakat bahriyeli askeriyeye ile bahriyeli ticariyeye arasında-

ki farkı nazarı dikkate almak lâzımdır. Bir takayı Karadeniz'in yutucu dalgaları içinde muvaffakiyetle idare eden Rizeli; bir harb gemisinin kayığına geldiği zaman kürek çekemiyor. Arkadaşlar; bu farkı görmeli, o zaman işin ehemmiyetini bâriz bir surette tasvir ve tasavvur etmek imkânı hâsıl olur.

Arkadaşlar! Ekrem Beyefendi, piyade silâhendaz sınıfı ile topçu arasındaki farkı Heyeti Aliyenize ne kadar vuzuh ile anlattılar. Aynı farkı bir gemici neferi üstünde tatbik edersek göreceğiz ki, bir gemici neferi aynı zamanda işarettten anlamak, - ihtisas sahipleri tabii farklı olacaktır, aynı zamanda tüfek talimini bilmek - çünkü karaya da sevk edilecek, aynı zamanda piyade talimi bilmek ve en yüksek mehareti ihtiva eden, en yüksek terakkiyati ihtiva eden ve orduda kal'a topçuluğu diye ayrılan ağır topçuluk fenni ve sanayiini bilmek, aynı zamanda sahra bataryalarındaki topçuluk sanatını bilmemek, hulâsa topçuluk denilen sanatın bütün şubalarını bilmek ve kullanmak, hem nerede arkadaşlar? Su üzerinde ve cevval bir cisim üzerinde öğrenmek için ne kadar müddet fark koyalmaları lâzımgelir. Onu tahmin edebilirler.

Efendiler! Çelikten yapılmış bir teknenin içinde ve denizle temasta bulunan bir ateşçi, nöbetinin hitamında topbaşına gelip ateş muharebesi yapmak mecburiyetinde kalır. Demek ki ulûm ve fünûnun hulâsasını ihtiva eden bir teknenin içinde vazife görececek bir bahriye neferi biyyihâl bu ulûm ve fünûnun amelî bir surette görebilecektir. Bu fünûnun evveliyatına amelî surette vâkıf olmalıdır ve el'an Türklüğe lâyük ve Türklüğün istiklâl ve şerefini muhafazaya muktedir efradolarak kabul edemeyiz. Misal olarak buyurdular ki İtalya'da efradı bahriyenin hizmeti üç senedir. Acaba Fransa'da, Rusya'da ne kadardır? İtalya'da üç senedir buyurdıkları zaman şunu da nazarı dikkate almalıdır ki İtalya'da tahsili iptidai ve istikameti maarif bizimkinden farklıdır. Ve daha müterakkidir. Efendiler; zatiâliilerine bir misal arz edeceğim. Devri Mutlakıyette efradı askeriye içinden seçilip alıştırılmadan gemilere sevk edilen vatan-daşlarımız, kardeşlerimiz % 25 nisbetinde teverrüm ediyorlardı. Bunun yegâne saiki; ülfet ettikleri muhitin tebeddülünden ileri geliyordu.

Hizmeti bahriyenin vatanın ihtiyacıyla mütenasip bir surette terâkki ve tealisi için milletlerin meclisle idaresi teemmül edildiği ve başlandığı zaman görüldü ki gerek sahilten ve gerekse dâhilden gelen efradı bahriyeyi her şeyden evvel ve altı ay karada, talimgâhlarda yavaş yavaş hayatı askeriye ve denizciliğin evveliyatına alıştırmak lâzımdır ve ancak hayatlarının kurtarılması buna tevakkuf ettiği ilmen ve tibben sabit oldu. Bahriyeye gelen bir berriye askeri her şeyden evvel altı ay karada pantolon giymek, traş olmak, yavaş, yavaş su görmek, nezafeti bedeniye öğrenmek, okuyup yazma öğrenmek, sancak nedir, topun kaması nedir, anlamak, hulâsa fikrine tedricî bir istikamet vererek ruhu munkabız olmıyarak gemiye gitmek mecburiyetinde olduğunu anlasın ve tekrar ediyorum, ancak o gürbüz kardeşlerimiz hayati bu suretle kurtulabilir.

Zannederim; bu noktai nazardan Tunalı Hilmi Beyin ifade buyurdıkları gibi, vatanın nüfusuna da hizmet edilmiş olur. İşte bu noktai nazardan Ekrem Bey arkadaşımızın buyurdıkları gibi, hizmeti bahriyenin dört seneden üç seneye tenziline faide yoktur. Serveti millîmiz noktai nazardan da faide yoktur. Sıhhati millîmiz noktai nazardan da faide yoktur. Memleketin ve istiklâli millîmizin ve şerefi millîmizin mahfuziyeti noktai nazardan emniyet yoktur. Bu nıkati nazardan bahriye için askerlik müddeti haddi asgariye tenzil edilmiştir. Dört sene olması lâzımgelir.

Efendiler! Dört sene olması lâzımgelir derken bu arkadaşımızın hissiyat itibariyle müşkül mevkide bulunduğunu lütfen kabul ediniz. Ben öyle bir sınıf arkadaşlarımız için beyanı mütalâa ediyorum ve yalnız hissî noktai nazardan o kadar ağır metalip serd ediyorum ki, benim gibi hayatını onların mevcudiyetine vakfetmiş, onların mevcudiyetinden, şerefinden, namusundan, kuvvetinden istiane etmiş bir arkadaş için çok müşküldür. Hissen hareket etmekteyim lâzımgelse idi benim için demek lâzımgelirdi ki; Türk gemicileri çok fedakârlık, çok büyük kahramanlık göstermişlerdir. Bunları takdiren hizmeti askeriyelerini tenzil ediniz.. Fakat hakikatte öyle değildir. Hakikatte selâmeti ve mahfuziyeti matlûbolan mefkûremiz ve vatanımız ve istiklâli millîmizdir. Eğer hissiyatımıza mağlûbolarak

bunda sakat bir nokta bırakırsak binnetice Tunalı Hilmi Beyin temsil ettiği Türklük tehlikeye düşer. Onu tehlikeye düşürmemek için milletimizin ihrazettiği istiklâli, kamı pahasına, şerefi pahasına, en yüksek kahramanlığı pahasına, bugün bilistihkak haiz olduğu mevkii hürmet ve şerefi muhafaza icabatını yapmak zarureti bizi bunlardan bir sene fazla fedakârlık talebine sevk eder.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Hizmet bir sene değil, dört sene olsun. Fakat müsavat olsun.

RAUF B. (Devamla) — Arkadaşlar! Askerlikte müsavat yoktur. Müsavat kanun nazarındadır. Kanun nazarında her ferdi millet müsavidir. Fakat askerliğe giden, kavanini askeriye tabidir. Meşrutiyet kelimesi de yoktur. Kavanini askeriye dahi başlıbaşına bir konturatodur.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Benim kanaatim böyle değildir.

RAUF B. (Devamla) — Kanatı âlinizi izah buyurdunuz!

MAZHAR MÜFİD B. (Denizli) — Hep Tunalı Hilmi Bey söylüyor. Biz söylemiyoruz. İşte müsavat yok! (Handeler)

RAUF B. (Devamla) — Kastamonu Mebusu Muhterem Hasan Fehmi Efendi Hazretleri bahriyenin mâruz kaldığı ve mâruz kalacağı mezahim ve müşkülâtı veziz bir surette serd buyurduktan sonra sunufu saireye nazaran bir sene, yahut iki sene fazla hizmetlerini takdiren ve kendilerini taltifen maaş farkı gözeterek tatminini teklif etmiştir. Efendiler! Bu; bendeniz için kemali teşekkürle takdir edilecek bir fikirdir. Ancak millet denince; hizmeti askeriyelerini yapacak askerlerin analarının, babalarının vereceği paranın derecesi tahammülünü tetkik etmek zaruretindeyiz. Oğluna fazla verelim derken anasından ve babasından alacağımızı görmemiz lâzımgelir. Eğer verebilirsek, eğer bu vatani kurtaran analarımız ve ihtiyar babalarımız ve eivanmert kardeşlerimiz iki büyük fedakârlığı birden yapabilirlerse bendeniz de aynı fikri teklif ediyorum, gemici kardeşlerimin ihtiyar edecekleri fazla mezahim, fazla hizmet mukabilinde mümkünse kendilerine fazla nakit verelim. Eğer mümkünse ben de taraftarım. Fakat zannetmem. Trabzon Mebusu Muhterem Süleyman Sırrı Efendi Hazretleri de bahriyenin veya bir bahriyelinin tabi tutulacağı talim ve terbiyeyi izah bu-

yururlarken öğreneceği şeylerin gayet basit olduğunu zikrettiler ve dediler ki, yelken saracaklardır. Arma saracaklardır. Bilmem ne yapacaklardır ve altı ayda, bir senede öğrenilecek bir sanattır. Efendi Hazretleri hakikaten yüreğinden ve ruhlarından bu temenniye izhar buyururlarken hiç şüphesiz bahriyenin bilhassa Harbi Unumîde gösterdiği terakkiyatı ihmal buyurdular. Bendeniz bahriyeye intisabettiğim anda buyurdıkları gibi yelkencilikle başladım ve ilk gemicilik derslerini yelken ve arma üzerinde gördüm. Ananevî bir itiyat dolayısıyla Erkânı Harbiyei Umumiye Reisi iken evveliyatına bu suretle başlamak usulünü takibetmek istedim. Biraz müşkül vaziyette kaldım. Bugün yelkenle seren yalnız ve yalnız adedleri binler hanesinde sayılacak tekneler üzerinde kalmıştır. Alehusus sefaini harbiyede direğe yelken ismiyle çekilen hiçbir bez kalmamıştır. Onun yerine ilim ve fen, sanat hepsi için beraati istihlâl olan kuvveti kalb ve bunu verecek olan talim ve terbiye kalmıştır. Onun için o devir olaydı, bahriye bütçesi çok az olurdu. O, yelken devri olaydı; denizcilik müşkül olurdu, fakat öğrenmesi kolay olurdu. Fakat zaman terakki etmiştir. O vaziyette vatanın menafii bahriyesini temin etmek imkânı kalmamıştır.

Efendi Hazretleri denizeiliğin tabi olduğu derecatı terakkiyi zikir buyururken gedikli sınıftan ve saireden bahis buyurdular. Şuna itimat buyururlar ki, bahriye, za'ıf bedeni ile geçirdiği çok çetin imtihanda çok metin olmuş ve eismi kadar ateş olmuş ve yaratabilmiştir. Bunun için de terakkiyatı ehberi asriyeyi milletimin şairine lâayık bir surette mevkii fiile koymakta en ziyade bezli sây ve amel etmiştir. Bunun için gerekli sınıflar vardır. Maatteessüf her başladığı zamanda teahhura ve tevakkufa uğramıştır. Bundan sonra Meclisi Âlinizin müzaheretiyile, milletin göstereceği şevk ve teşvik ile neşe alacak olan bahriyeliler; emin olunuz ki, en kısa bir istikbalde yüzü ak ve göğsü pâk olarak kuvvetli bir surette her milletin bahriyesi karşısında bir cüzütam halinde çıkacaktır ve liyakat gösterecektir. (İnşallah sesleri) Onun için Efendi Hazretleri! İtimat buyurunuz, talim ve terbiyesi kolay olsaydı - bendeniz bahriyelilerin tâbi olduğu yoksuzlukları gören bir arkadaşımızın - sizin kadar olsun onların askerliklerinin tenziline taraftar

olurdum. Fakat vatanın üçte ikisi pahasına kazandığımız tecrübeler bize gösterdi ki vatanın müdafaası için her şeyden evvel menafii umumiyei miliyeyi nazarı dikkatte tutmak ve ona nazaran mümkün olan fedakârlığı yapmak lâzımdır. O itibarla kemali teessürle söylüyorum; hakikati müdafaada kalıyorum ve bu suretle bahriyelilerin hakiki menfaatlerini ve bu yüzden vatanın en elzem olan müdafaasını yaptığuma kaani bulunuyorum.

Efendi Hazretleri; Heyeti Âliyenizin adaletime, mürüvetine, insafına iltica ile müddetin tenzilin taleb buyurdular. Zannediyorum ki, Efendi Hazretleri bu âciz arkadaşım fikrine iştirak buyuracaklar. Adalet, insaf ve mürüveti milliye her şeyden evvel vatanı azizimizin, hür ve şerefli milletimizin istiklâlini müdafaası esbabının istikmalini âmirdir ve o yola mâsuf olan insaf ve mürüvet, hakiki adalet olur. Çünkü neticede hepimizin evlâtları, mahfuziyeti miliyemizi ve her şeyin fevkinde olan namus ve istiklâlimizi temin ve muhafaza edecektir. Emel ve kudret bunda tecelli edecektir. Tunalı Hilmi Bey arkadaşımızın Heyeti Âliyenize vâki olan mâruzatına cevaben, kısa bir mâruzatta bulunmak zaruretini hissediyorum. Kendileri ve Heyeti Âliyeniz mazur görür, zannedirim. Hilmi Bey «Hizmeti askeriyeyi yaptıktan, yani gençliğimi askerlikte geçirdikten sonra vah vah...» dediler. Bendeniz zannediyorum ki, vatanın mukaddesatını ve müşterek olduğumuz mefkûreyi yaşatacak ve mahfuz bulunduracak olan her halde memleketin gençliğidir.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Rica ederim, müddetteki tehalüfleri kaale alınız, bendeniz o itibarla söyledim.

RAUF B. (Devamla) — Geçirdiğimiz elim tecrübe'lerden yıpranmış, yorulmuş, kan akıtılmış, fikri yorulmuş, âsâbı zayıflamış mübarek ihtiyarlarımızın sırtına onu da yükleteceğiz zannediyorlar. Hayır arkadaşlar, ihtiyarlarımız, ninelerimiz, bizden yaşlı olan kardeşlerimizin de vazifeleri vardır. Fakat ondan daha büyük vazife biz gençlerin omuzlarımıza - eğer kendime genç diyebilirimsem - yüklenecektir. Gençliğin en büyük şerefi taahhüddettiği mesuliyetten mütevellittir ki, memlekette vazifei vatanıyeyi, vazifei memleketi ve hepsinin mahfuziyetini temin için en büyük yükü sırtına alacak gençliktir, Hilmi Bey. Bu itibarla ben; onbir

yaşında asker oldum diye gençliğimin heder olduğunu bir saniye bile düşünmedim. Yirmi yaşında asker olan bir vatandaşım, bir kardeşim - askerliği cehennemî bir azap olarak tasvir eden Hilmi Beye hitabediyorum - en yüksek duygularını, en yüksek şerefini askerlik ocağında görecektir. Askerlik ocağı, bir demir çenber, bir kızıl çenber diye tesevvur edilmeye lâyık değildir. Askerlik ocağı emirlerimizi, fikirlerimizi, mefkûrelerimizi, vatan aşkımızı, din aşkımızı bir levha üzerinde gözümüzün önüne koyacak ve onun önünde seve seve, güle güle ölmeyi gösterecek mukaddes bir tablodur. (Alkışlar.)

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Binaenaleyh, bedeli nakdiye mahal olamaz.

RAUF B. (Devamla) — Tamamiyle aleyhindeyim.

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Teşekkür ederim.

RAUF B. (Devamla) — Vatanda, müstakil, hür, şerefli yaşamak isteyen her arkadaşın kan hizmeti borcudur. (Bravo sesleri, alkışlar)

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Hizmette de müsavat olmak şartıyla...

ESAD Ef. (Menteşe) — Elinin hamuru ile erkek işine karışma Hilmi Bey!

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Çizmeden yuvarı çıkma...

RAUF B. (Devamla) — Hulâsetül hulâsa, vatan müdafaası edilmezse, arkadaşlar! - vevpek cüzi zaman için olsun - zamanın bize gösterdiği levhaları, tekrar gözünüzün göreceği bir vaziyete getirerek görünüz tetkik ediniz. Mukaddesatı olmıyan, duygularını tehlikede gören bir insan ne kadar elem çekiyor, vatan-sız ve müstakil olmıyan bir fert için istiklâl ne büyük emeldir!

Bu itibarla vatanımızın, istiklâli milletimizin, mukaddes mefkûremizin selâmeti noktai nazarı tetkik ederek hizmeti askeriyeyi mütalâa ederken ana hatlarını tesbitte mütehasıs olan encümenin bu noktai nazarının her şeyden evvel nazarı itibara alınması lâzımgelir.

Hâtime olarak bir noktayı daha arz edeceğim. Efendiler! Bahriyede bir seneden fazla askerliği hissettirmiyecek, hafifletecek eşkâl yok değildir; vardır ve kabili tatbiktir. Eğer Ekrem Beyefendinin işaret buyurdıkları gibi

hizmeti bahriye yalnız ve yalnız sahil efradına hasrediliyorsa çok tehlikeli olur. Misal olarak teşkilâtı bahriyede Karadeniz ve Akdeniz kumandanlıkları kabul edilmek suretiyle, kolordu mıntakaları tertibinde, yapılacak ahzi asker şubeleri, askere alınan bahriye efradını her sene mevsiminde ve en münasib bir zamanda birbuçuk ay, icabına göre ahval ve sevkuleyşi umumî ve siyaset müsaidolursa iki ay masrafsız sühuletle silaya göndermektir. Şu halde dört sene de cem'an altı ay kadar sila etmek fırsatını - birer buçuk ay vasatı olarak alıyorum - bulan bir bahriye neferi Hilmi Beyin noktai nazarından da ocağında bulunmuş olur ve müddet itibariyle bunda adaletsizlik gören arkadaşlarımla noktai nazarlarına göre de adaletle kabili telif bir surete takribedilmiş olur. Şu halde bütün arkadaşlarımla noktai nazarları telif edilmiş bulunuyor. Onun için benzeniz teklif ediyorum, dört seneden daha az indirmeyin ve bahriyeli bir arkadaşınız sıfatıyla kemali teesürle ve vatanın müdafaa ve menafii âliyesi namına rica etmek mecburiyetinde bulunuyorum: Dört seneyi kabul buyurunuz!

REİS — Efendim müzakerenin kifayeti hakkında bâzı takrir vardır, arz edeceğim :

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Takrirlerin reye vaz'ını teklif ederim.

Giresun Mebusu
Musa Kâzım

REİS — Efendim müzakerenin kifayeti hususunu reyi âlinize arz edeceğim. Müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Aksini reyi âlinize arz ediyorum. Müzakereyi kâfi görmeyenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görüldü. Birinci fıkraya aidolan takrirleri arz ediyorum.

Riyaseti Celileye

Mükellefiyeti askeriyenin muaddel birinci maddesine (Orduca kabul olunan evsaf ve şart dâhilinde at ve takımıyla süvari sınıfına dâhil olanların hizmeti fiiliyei askeriyeleri bir senedir) fıkrasının ilâvesini teklif ederim.
7 Kânunusani 1340

Bayezid
Şefik

Riyaseti Celileye

Hidamatı Bahriyede vazifei vataniye ve askeriyelerini ifa edecek olan evlâdı vatanın emsallerinden fazla olarak geçecek olan müddeti askeriyeleri için kaidei müsavata takarrüp maksadiyle iki seneden maada hizmetleri için şehri beş yüz kuruş ma'ktu maaş itasına ve kanuna bu yolda bir fıkranın derecini teklif ederiz.

Kastamonu Mebusu	Ordu
Hasan Fehmi	Faîk
Trabzon	Giresun
Sırrı	Tahir

Riyasete

Arz ettiğim çürük esaslardan dolayı Cumhuriyet Hükümetine yakışır müsavata tesis eder tarzda tadil edilmek üzere lâihannın Müdafaai Milliye Encümenine iadesini teklif ederim.

Zonguldak
Tunah Hilmi

Riyaseti Celileye

Birinci maddede hizmeti bahriye müddetinin üç sene olarak tesbitini teklif ederim.

Rize
Ekrem

Riyaseti Celileye

Müzakeresi cereyan etmekte olan mükellefiyeti Askeriye Kanununun birinci maddesinde (Piyade ve nakliye sınıfları için birbuçuk; topçu, süvari, havaiye, sanayi, otomobil, kataatı fenniye ve müzika için iki; jandarma için ikibuçuk ve bahriye için dört sene olup tarihi dühulden bed'eder) diyor ise de maddenin şekline nazaran müsavat nazarı dikkate alınmamış. Birinci maddenin (Piyade ve nakliye sınıflarının bir, topçu ve süvari, havaiye, sanayi, otomobil ve kıtaatı fenniye ve müzika için iki ve jandarma için de iki ve bahriye için de üç sene olup tarihi dühulden bed'eder) şeklinde tadilini teklif ederim.

7 Kânunusani
Denizli
Yusuf

Riyaseti Celileye

Birinci maddede mukayyet «bahriye için» ibaresinden sonra «üç sene» ibaresinin konulmasını teklif ederiz.

Trabzon	Trabzon
Abdullah	Rahmi

Kastamonu	Ordu
Hasan Fehmi	Hamdi
Bozok	Trabzon
Ahmed Hamdi	Süleyman Sudi
Giresun	Giresun
Musa Kâzım	Tahir

Ordu
Faik

TAHİR B. (Giresun) — Benim başka bir takririm daha vardı, mevzuubahsolmadı.

REİS — Okuyoruz efendim.

Riyaseti Celileye

(2) nei maddeye ait;

Bahriye efradının evvelki Mükellefiyet Kanunu mucibince hizmeti fiiliyetleri muvazzaf, ihtiyat olarak altı sene ve bakriye için de redif hakkında sekiz sene olmak üzere ceman ondört seneyi ikmal ettikten sonra hizmeti mükellefelelerinin hitamını kabul ederek altı sene istifade etmesini teklif ederim.

Giresun
Tahir

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir, birinci maddenin Müdafai Milliye Encümeninin tesbit ettiği şekilde aynen kabulünü teklif ederim.

İstanbul
Ali Rıza

REİS — Efendim takrirleri hulâsaten arz edeyim. Birincisi; Tunalı Hilmi Beyin takriridir ki : Müsavatı tesis eder bir şekli mahsus düşünölmek üzere encümene iadesini teklif ediyorlar ve kendileri bir şekil teklif etmiyorlar. İkinci teklif; süvariler hakkındadır ki : Eğerki bir süvari atıyla gelecek olursa müddeti hizmetinin bir sene olmasından ibarettir. Diğer takrirler; bahriyeye aidolan kısımlardır. Bir kısmı müddetin tenzilini teklif ediyor, bir kısmı da müddeti kabul etmekle beraber fazla hizmet için maaş teklif ediyorlar.

Evvelâ Hilmi Beyin teklifini reyi âlinize arz ediyorum : Maddenin heyeti umumiyesiyle encümene iadesinden ibarettir. Hilmi Beyin teklifini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksi reyde bulunanlar lütfen el kaldırsın. Kabul olunmadı.

Şimdi efendim süvarilere taallük eden takriri reyi âlinize arz edeceğim.

(Bayezid Mebusu Şefik Beyin takriri tekrar okundu.)

REİS — Bayezid Mebusu Şefik Beyin bu teklifini encümene gitmek üzere nazarı mütalâaya alanlar lütfen el kaldırsın. Aksi reyde bulunanlar lütfen el kaldırsın. Şefik Beyin takriri kabul olunmadı.

Efendim şimdi bahriyedeki müddetlerin tenkisi hakkında iki takrir vardır. Bunlar; sırf bahriye müddetinin tenkisine aittir. Bunlardan birisi; Trabzon Mebusu Abdullah Bey ve rüfekaşının, diğeri de Rize Mebusu Ekrem Beyindir. Bir de Yusuf Beyin takriri vardır. Umum müddetlerde tenkisi teklif ediyor. Evvelâ bahriyeye ait müddeti hizmetin tenkisine ait teklifi reyi âlinize arz edeceğim. Ondan sonra Yusuf Beyin takririni reye vaz'edeceğim. Rize Mebusu Ekrem Beyin takriri

EKREM B. (Rize) — Reis Bey müsaade ederseniz izah edeyim ve demin Rauf Beyefendinin buyurdıkları nıkata cevap vereyim. (Hayır, hacet yoktur sesleri)

REİS — Müsaade buyurunuz efendim. Bahriyeye ait müddetin üç seneye tenzili hakkındaki bu takrirleri nazarı itibara almak üzere, reyi âlinize arz edeceğim. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Aksi reyde bulunanlar lütfen el kaldırsın. Kabul olunmadı.

TAHİR B. (Giresun) — Reis Bey benim noktai nazarımda şekle ait hiçbir teklif yoktur.

REİS — Ayrı bir tekliftir. Şimdi efendim Yusuf Beyefendinin takririni arz ediyorum.

(Yusuf Beyin takriri tekrar okundu.)

REİS — Tahir Beyin teklifleri aşağıdaki fıkraya ait değil midir?

MÜDFAAI MİLLİYE ENCÜMENİ MAZ-BATA MUHARRİRİ ARİF B. (Eskişehir) — O; en nihayette ikinci maddede vardır.

REİS — Yusuf Beyin takriri şu mealdedir. Piyadenin birbuçuk senesi bir seneye; topçu, süvari ve jandarmanın iki seneye, bahriyenin üç seneye tenzilini teklif ediyor. Nazarı mütalâaya alınmak şartıyla reyi âlinize arz ediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Aksi reyde bulunanlar lütfen el kaldırsın. Nazarı mütalâaya alınmadı. Bir de bahriyenin fazla müddeti için maaş itasını mutazammın olan takrir vardır bu takriri nazarı mütalâaya alınmak üzere

reyi âlinize arz edeceğim. (Ret, hacet yok sesleri)

Efendim bu tavrı nazarı mütalâaya almamak üzere kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksi reyde bulunanlar lütfen el kaldırsın, kabul olunmadı.

Efendim şimdi bir tavrı vardır ki, madde nin aynen kabulüne aittir. Bu tavrı lüzum yoktur. Çünkü tavrılar kabul olunmadıktan sonra fıkra aynen reye vaz'olunacaktır, efendim.

Fıkra'yı tekrar okutuyorum :

Madde 1. — Hizmeti fiiliye askeriyeye müddeti piyade ve nakliye sımsırları için birbuçuk, topçu ve süvari, havaiye, sımaiye, otomobil ve kıtaatı fenîye ve müzika için iki, jandarma için ikibuçuk ve bahriye için dört sene olup tarihi dühulden bed'eder.

REİS — Birinci fıkrayı Müdafai Milliye Encümeninin teklifi veçhile aynen kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Aksi reyde bulunanlar lütfen el kaldırsın. Fıkra aynen kabul oldu.

Efendim mâlûl gazilere mükâfat itası hakkındaki Kanunda reyini vermemiş olanlar varsa lütfen reylerini versinler. İstihsalî âra hitam bulmuştur.

Efendim müsaadenizle neticeyi arz edeyim. Muhterem mâlûlgazilere mükâfat itası hakkındaki Kanun için reye iştirak eden âzayı kirâmm adedi 151, muamele tamam; 145 kabul, 6 müstenkîf vardır. Kanun ekseriyetle kabul olunmuştur.

Efendim on dakika teneffüs.

Hitamı celse; saat : 3,35

İKİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 3,55

REİS — Birinci Reisvekili Sabri Beyefendi

KÂTIPLER : Hakkı Bey (Van), Ragıp Bey (Zonguldak)

REİS — Celseyi açıyorum. Müzakeremiz birinci maddenin (A) fıkrasıdır, söz Halid Beyindir.

A) Hizmeti maksure şeraitini haiz olanlar işbu hizmeti fiiliyenin bir senesini kemakân silâh altında ve mütebakisini mezunen geçirirler.

HALİD B. (Kastamonu) — Efendim bu fıkradaki hizmeti maksure şeraitini haiz olanlar malûmuâliniz ihtiyat zâbiti olacaklardır. Seferde muvazzaf zâbitan miktarı - muharebelerin olması yüzünden - ordu ihtiyacını kâfil olamıyacağına binaen, talim ve terbiyeye müsaidolanların vakti seferde, talimgâhlarda, Harbiye mekteplerinde talim ederek ihtiyat zâbiti halinde yetiştirmek ve icabında ordunun zâbit ihtiyacını bunlarla kapatmak için hizmeti maksure şeraiti vaz'edilmiştir. Ve bunun hakkında da ka-

nunda sarahat vardır. Malûmuâliniz kanun mucibince hizmeti maksureye tabi olacaklar; âli ve tâli tahsil görenlerle darümuallimîn mezunları, medarisi ilmiyenin dördüncü sene imtihanını verenler darülhilâfe talebeleri gibi oldukça tahsil görenlerdir. Bâzı arkadaşlar bu fıkra hakkında söz söylerken «esas kanunda bu müddet bir sene idi. Bu bir seneyi Hükümet dokuz ay olarak teklif etmiştir. Bilâhara encümen bunu yine kanunun esasında olduğu gibi bir sene yapmıştır.» diye itiraz ettiler ve va'dimiz mucibince dokuz ay olsun dediler. Bendeniz bu bapta müsaadenizle Heyeti Celilenizi tenvir etmek istiyorum ve bunu muharebe meydanlarında bizzat gördüğüm acı tecrübelerle atfen arz edeceğim. Bendenizce bu fıkranın ruhu yukarıda kabul ettiğimiz ilk fıkra kadar mühimdir. Ve memleketin men-

fiıyla şiddetle alâkadardır. Gerçi Hükümet 9 ay olarak teklif etmiştir. Fakat; arkadaşlar bir va'de tebean, va'di encaz etmiş olmak için, umumi hisse tebean o fikrayı dercetmiştir. Encümende bu fıkra görüşülürken nazarı dikkatimi celbetti. Bunun kanununda bir sene olarak ipkasını arkadaşlara bendeniz teklif ettim. Bunu arkadaşlarım da muvafık buldular ve kanunun esasında olduğu gibi bu fıkra da bu müddet bir sene olarak ipka edildi. Malûmuâliniz arkadaşlar gerçi bunlar tahsil görmüşlerse de tahsillerinin derecesi mütefavittir. Meselâ içinde medarisi ilmiye talebeleri vardır. Darülhulâfe talebesi vardır. Darülfunun, lise talebeleri vardır. Bunların herbirinin derecesi tahsili ayrıdır. Programları da ayrıdır. Mesarisi ilmiye talebeleri hakkında yapılan bir teklifi kanuni üzerine müzakere cereyan ederken Şer'îye Vekâletinden Tedrisat müdürünü çağırdık ve programlarını tetkik ettik. Esas kanun mucibince medarisi ilmiyenin dördüncü sene talebesine hizmeti maksure şeraitini vermişiz ve bunları hizmeti maksureye kabul etmişizdir. Bunların programlarını tetkik ettiğimiz zaman hepimiz uyandık. Gördük ki maalesef program, bunların ihtiyat zâbiti olmasına müsait değildir. Program maalesef pek geridir. Medarisi ilmiyenin belki 7 - 8 senelerini ikmal edebilen bir talebe program mucibince ancak zâbitlik evsafını haiz olabilir. Ondan dolayı durudiraz müzakere olunuyordu. Bendeniz bulunamadım. Bundan dolayı arz ediyorum ki malûmuâliniz zâbitan, ismi üstünde, tutucu, zaptedici demektir. Askerliğin ruhu, temeli, üssülesası, zaptüraptır. Bütün efradı ölüme sevk eden zâbittir. Zâbit efradın zaptüraptını temin edemezse, efradına hâkim olamazsa kıtasını ölüme sevk edemez. Onun için zâbit olabilmek evsafını haiz olacakların iyi tetkik edilmesi lâzımdır. Kimleri zâbit yapabileceğiz? İyi düşünmek lâzımdır. Bugünkü askerliğin ehemmiyetini anlattılar. Bugün askerliğin bir fen, bir sanat olduğunu söylediler. Müddetleri sırf bâzı esbattan dolayı tenkis ettiklerini söylediler. Bu da onunla alâkadardır. Bugün bir piyadenin vazifesi bile fevkalâde mütenevidir. Elindeki piyade tüfeklerinden maada makinalı tüfekler, bombaların envayı, araziden istifade, hidematı seferiye ve saire gibi birçok vazıf öğrenecektir. Farz edelim; liseden çıkmış bir efendi, tahsili de mü-

saidolsa, bu, az zamanda öğrenebilsin, altı ay zarfında öğrenebilsin, fakat asıl askerliğin ruhunu disiplinini, askerlik karakterini dokuz ay, altı ay zarfında, alamaz? Malûmuâliniz zâbit, neferine hâkim olabilmek için icabında onun bütün lezaizî hayatiyesine, onun her türlü kederlerine iştirak edecektir. Malûmuâliniz ihtiyat zâbitler en ziyade bize seferde lâzımdır. Hazarda alamayız. Ancak manevralara almabilir.

Yani seferberlik ilân edilir edilmez, en fevkalâde zamanlarda orduya koşan bu ihtiyat zâbitanı eğer vaktiyle böyle askerlik ruhunu iyice almamış olurlarsa, eğer seferi mezahimi iktiham edememiş olurlarsa bunlar geldikleri zamanlarda efradına hâkim olamaz. Nitekim bidayette hepimiz gördük, geldikleri vakitte bölüğe veriyoruz. Zâbittir, zâbitvekilidir, bâzı zamanlarda takıma kumanda ediyorlar. Sonra zaman oluyor. Bazan bölük kumandanı da oluyorlar. Bugün sefer mevcudunu hesabedelim. Bir takımı seksen nefer hesabedebiliriz. Binaenaleyh seksen tane evlâdı vatani buna teslim ediyoruz. Hayatını, her şeyini ona teslim ediyoruz. Onun yiyeceğine, yatacağına hepsine bu bakacaktır. Muharebeyi o kazanacaktır. Vazifesine o âmir olacaktır. Binaenaleyh bu vaktiyle iyi bir ruh almazsa, dimağı iyi bir terbiye almazsa ve iyi teçhiz edilmez, iyi karakter verilmezse, böyle zamanlarda ve fevkalâde zamanlarda bu takımı iyi sevk ve idare edemez. Nitekim çok zamanlarda bunları çok tecrübe ettik, idare edememişlerdir. Gerçi ihtiyat zâbitleri müruru zamanla iyi zâbit olmuşlardır. Hattâ Harbiyeden yetişen zâbitlerimiz derecesinde olmuşlardır. Ama ne kadar zaman geçtikten ve ne gibi şerait tahtında bulunduktan sonra olmuşlardır. Malûmuâliniz Harbi Umumi senelerce devam etti. Cüzi bir mütareke zamanı, geçti, ondan sonra İstiklâl Muharebatı başladı. Binaenaleyh bir ihtiyat zâbiti terhis olunmadan harb başladı. Âdetâ yedi sekiz sene silâh altında kaldı. Ve ondan sonra iyi bir zâbit oldu. Halbuki seferde biz onu yine alacağız ve bir takım teslim edeceğiz. Onun için arkadaşlar bu müddeti katiyen gayrikâfi görüyorum. Bilhassa muharebeler devam ettikçe muvazzaf zâbitanın adedi azaldı. İstiklâl Muharebatında bir taburun âdetâ mevcudunun dörtte üçünü ihtiyat zâbitanı

teşkil etti. Bâzıları bölüklere kumandanlık etti. Eskileri iyi yetiştikleri için hizmetleri görüldü. Fakat yeni talimgâhtan gelenler iyi yetişmemiş idiler. Tecrübesiz idiler. Fırka kumandanları çok telâş ettiler. Bilhassa kısmı külli zâbitan bunlar olduğu için bunları yetiştirmek maksadıyla birçok kurslar açmak suretiyle bizzat teveggüle mecbur kaldı arkadaşlar. Sakarya Muharebesinden sonra takriben bir sene fâsıla verdik. O zamanı ordunun iyi bir maksatla yetiştirilmesi için gözledik ve alaylarda, fırkalarda kurslar açıldı. Takriben bir sene kadar bunlarla uğraştık ve buna rağmen arkadaşlar; taarruz malûm, müstahzar idi. Hazırlıklı idi, değil alay, tabur kumandanları fırka kumandanları emniyet edemedikleri için bu kadar talim ve terbiyeye rağmen düşmana sekiz yüz, bin metre kadar sokularak - bunu belki mübalâğah görürsünüz - ve hepimiz yaptık arkadaşlarımız, fırka kumandanları, hepimiz biliyoruz. Bin metre mesafe dâhilinde düşmana sokularak, bilhassa hücum için tanzif edilen takım ve bölük kumandanlarının bizzat kulaklarından tutarak böyle ilerliyeceksin, gece buraya geleceksin, falan zamanda şöyle yapacaksın, sağ cenahın burada olacak, falan zamanda böyle, filân zamanda böyle yapacaksın diye uzun zamanlar direktif vermeye mecbur kaldılar ve o sayede muvaffak olundu. Ve sonra düşmanı attık. Ondan sonra öyle buhranlı anlar geçirdik ki, bazı günler düşmanın açık sahalarda yaptığı muharebelerde yani âdeta bâzı fena vaziyetler de hâsıl oldu. Çünkü bâzı bölüklere bunlar kumanda ediyordu. Ve bilhassa bütün takımlarımız zâbiti ihtiyat idi. Fedakârane hizmet etmişlerdir. Fakat arkadaşlar memleketin menafii namına ve bilhassa ellerine teslim edeceğimiz evlâdı vatani, seksen neferi patates gibi sarf etmemeleri için, memleketin bugün nüfus menabiini düşünelim. Onun için bunları heder etmemek için çok rica ederim; bunlara üç ay müsaade edeceğiz diye memleketimize fenalık etmiş olmalıym. Buradaki bir sene yine kanunda olduğu gibi kalacaktır. Belki diyeceksiniz ki, biz bunlara da va'dettik üç ay kasredelim. Arkadaşlar bendenize ilk fikrayı kabul etmekle tamamen va'dimizi incaz etmiş olduk. Bizim va'dimiz hizmeti fiiliye erbabı içindi. Binaenaleyh hizmeti fiiliye erbabına o müsaadeyi vermekle va'dimizi millete karşı incaz etmiş olduk. Bunlar ise neferlik edecek

değil, zâbit olacaktır. Binaenaleyh bak ne diyor. Bir sene müddetle askerliğini yapacak ve ondan sonraki müddetini piyade ise yarım sene, süvari ise süvari emsali ne kadar hizmet edecekse o kadar mezunen geçirecektir diyorlar. Ve seferde ve lüzumu anında silâh altına alınacaklardır. Binaenaleyh bunların, milletin kendilerine emanet ettiği evlâdı vatani hüsnü suretle idare etmeleri, bidaai ilmiye ve irfan noksanı yüzünden beyhude nüfus telef etmemeleri için üç ay vazifeden ayırmıyalım. İyi bir asker ruhu, iyi bir talim ve terbiye alabilmek ve bugün askerliğini tamamiyle öğrenebilmek için bu bir seneyi kabul edelim. Bu memleketin ve bilhassa askerlerin, neferlerin kısmı küllisi köylüdür. Onların namına aynen bir sene kalsın ve Almanya'da o kadar talim ve terbiyeye rağmen müddeti hizmet bir senedir.

EKREM B. (Rize) — Efendiler evvelce de arz ettim. Burada tekrara lüzum yok. Maksat usulü harbi öğrenmek değildir, usulü harbi belki iki ayda, üç ayda, üç ayda münevver bir insan öğrenebilir. 1870 de (Ganyeta) ordusunda zâbitan en yüksek, en âli tahsil görmüş zevattan idi ve bunlar üç aylık bir müddetle orduya girdiler. Fakat, hep tarümar oldular. Bendeniz 1327 de Beylerbeyinde açılan İhtiyat Zâbit Mektebinde muallim idim. Bu mektebe bütün bizim mekâtibi âliyenin en yüksek tahsil görmüş olan talebesi gelmiştir, ve bu mektebi Mahmud Şevket Paşa açmıştır. Bu efendiler bir sene tahsil görmüşlerdir. Sonra bendeniz Harbi Umumide seferberlik müddeti esnasında yine harbin devamı müddetince İhtiyat Zâbit Mektebinde muallim idim. Bu efendiler orada iki üç aylık tahsil gördüler. Bunların arasındaki farkı ordudaki zâbitan pek güzel takdir ederler. Bırakınız ordudaki zâbitan bizzat kendileri itiraf ederler. Dokuz aylık tahsil görmekle, yani askerlikte dokuz ay tahsil görmekle bir sene tahsil görmek arasında fark çok azımdır. Onun için encümen bu fikrinde tamamiyle isabet etmiştir. Bendeniz de bunun bir sene olarak kabulünü teklif ve istirham ediyorum.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Efendiler dün de arz etmiştim. Dün arz ettiğim husus tabii hatırlarda olduğu için yine bugün onu tekrar etmiyerek gerek Arif Beyefendinin deminki beyanatına ve gerek Halid Beyefendiyle

Ekrem Beyefendinin beyanatında işaret buyurdıkları noktalara temas edeceğim. Efendiler! Evveleminde tefrik edilecek bir mesele vardır. O da, seferberlikte ihtiyat zâbitanının vaziyetiyle, yani seferberlikte Hükümetin ihtiyat zâbitanına karşı takibettiği vaziyet ile müstakbelde memlekette hizmeti maksure erbabına tatbik olunacak, derin farktır. Malûmuâlinizdir ki seferberlikte Hükümet evveleminde 1330 tarihinde açmış olduğu talimgâha daha yüksek tahsil görmüş evlâdı vatani davet etmişti. Bu evlâdı vatanın hizmetleri hakkında bilâhara teşrihatta bulunacağım. O vakit gayet yüksek tahsil görmüş - hatırmında kaldığına göre - Ahzi Asker Kanununun 145, 146 nci maddelerinde muayyen evsafı haiz olanları almıştı. Bilâhara tabii memlekette harb uzadıkça, hazarde hizmeti maksureden istifade edemeyecek olan evlâdı vatani da zâbitlik meslekine almak mecburiyetinde kalmıştır. Nihayet, nihayet öyle bir raddeye geldik ki - bizim zamanımızdaki tahsile göre söylüyorum - rüşdiye mezunlarını bile silâh altına almak mecburiyetine ve onlara zâbitlik verilmeğe zaruretinde kaldı. Malûmuâlinizdir ki o vakit sin meselesi de inmeye başladı. Yani evvelâ yirmibir yaşında olanlar ihtiyat zâbitliğine alınırken bilâhara onsekiz yaşındaki evlâdı vatani da bir zaruret tahtında olmak üzere almaya mecbur olduk, Binaenaleyh Halid Beyefendinin mütalâalarında bir ciheti nazarı dikkate almaları lâzımgelir. Bizim mevzu bahsettiğimiz nokta Harbi Umumiyedeki veyahut Mücahedei Milliyedeki ihtiyat zâbitleri değildir. Biz şöyle bir ihtiyat zâbiti tasavvur ediyoruz. Hizmeti maksure bir haktır, öyle bir haktır ki senelere ilim ve irfana sarfı hayat etmek neticesi iktisabolunur. Bu hakkı iktisabedecek evsafı kimler haiz olmalıdır. Bendeniz bu hususta ne kadar sıkı dokunulursa ona taraftarım. Hizmeti maksureyi herkesê, meselâ rüşdiye mezunlarına da rayegân etmek doğru değildir. Tahsilin bir derecesi vardır ki artık insan o seviyeye vâsıl olduktan sonra - malûmuâlinizin zâbitlik tahsili iki kısımdır, bir kısmı ulûm ve fûnûnu iktisaptır - ve o iktisap devresini geçtikten sonra doğrudan doğruya askerliğin sırf fennî hususunu da iktisabedilecek bir dereceye gelmiştir. Bendeniz bu hakkı istihlal etmiş olan evlâdı vatanın müddetinin tenkisinde mazarrat olmadığı kanaatindeyim. Arif Be-

yefendi buyurdular ki, müdafaai memleket bundan mutazarrır olur. Sizi temin ederim ki müdafaai memleketin bundan dolayı müteessir, mutazarrır olacağını bilseydim huzuru âlilerinizde bu husus hakkında bir dakika söz söylemek istemezdim. Fakat efendiler bilfiil Mücahedei Milliye de bulunanlar görmüştür; Harbi Umumi esnasında da görülmüştür. Seviyei kâfiyeyi haiz olan, yani hizmeti maksure hakkında Müdafaai Milliye Encümeninin bugün tesbit etmiş olduğu hizmeti maksureyi iktisabetmiş olan evlâdı vatanı tamamiyle hazırlıklıdır. Bilhassa bundan sonra Müdafaai Milliye Vekili Paşa Hazretlerinin buyurdıkları gibi genç derneklerinde ve askerliğin esasını teşkil eden temrinleri mektepte veriyoruz. Zaten bunlar o müddet zarfında ve bütün hayatı tahsilîyeleri esnasında bütün vazaifi askeriyelerini de öğrenerek yetiştirileceklerdir. Ve zaten bunların bu suretle yetiştirilmesi milletin maarifinde kabul ettiği esaslardan biridir. Dün de arz etmiş olduğum vech üzere Piyade ve Topçu talimnamelerinin birinci kısmında ayak talimi ve saire gibi bir askeri asker eden bütün evsafı zaten onlar hayatı tahsilîyelerinde görmüş oldukları riyazatı bedeniye dersleriyle almış bulunacaklardır. Biz bugün mâziye aidolan bir vaziyeti tesbit etmiyoruz, müstakbele aidolan bir vaziyeti tesbit ediyoruz, bir kaide koyuyoruz. Bugün koyacağımız kaide, maarif programımızla aynı zamanda mütenazır olarak yürüyecektir. Efendiler sunufu âdide ele alınacak olursa evveleminde bir zâbit için ne lâzımdır? Bir zâbit olmak için evveleminde terbiyei bedeniye ve tatbikatı askeriyenin ilk kısmı olan Piyade Talimnamesinin birinci kısmı ve Topçu Talimnamesinin ayak talimi denilen el, kol, ayak talimi bulunmalıdır ki bir askerde, bir zâbitte en evvel yerleştirilecek budur. Bunlar kâmilten orduya gelmeden evvel evlâdı vatani buna hazırlanmış bulunacağız ve esasen bunu bütün evlâdı vatan hakkında tatbikat etmek istiyoruz. Kaldı ki yüksek tahsil görmüş olan evlâdı vatani bugün memleketimizin gençliğinde inkişaf etmekte olan riyaziyatı bedeniye tatbikatını da nazarı âlinize arz ediyorum. Bugün memleketimizin en üçra köşelerine gidilse; evlâdı vatanın eskiden görülmemiş olduğu vech üzere - eskiden dediğim pek eski değil, otuz, kırk sene zarfında görülmemiştir. Çünkü daha eskiden riyaziyatı bedeniyeye

ehemmiyet verilirdi - Bugün memleketin her tarafında bütün evlâdı vatan tamimiyle çevikliğinin icabatını almakta, ve bütün faaliyeti uzviyede bulunmaktadır.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Canım, o bir nefer için olabilir; zâbit temin etmez beyefendi.

FERİDUN FIKRİ B. (Devamla) — Rica ederim selâmeti fikriyemi ihlâl etmeyiniz. Bendeniz fikrimi teşrih edeyim, Heyeti Celile tenevvür etsin. Efendiler bu hususun da nazarı itibara alınması lâzimedendir, bugün memleketimiz gençliği nazarı itibara alınacak olursa, cidden iftihar olunacak surette, hattâ gazetelerde okuduğumuza nazaran Başvekil Paşa Hazretlerinin de takdir etmiş olduğu vech üzere gençliğimiz, cidden temrinatı riyaзиyeye fevkalâde çalışmakta ve hazır bulunmaktadır. Hattâ şu kanaati de arz ederim ki 1330 senesinde orduya dâhil olarak ihtiyat zâbitanı silkinde bulunmuş ve muhtelif hizmetlerde bulunmuş olan ve muhtelif mücadele meydanlarında memleketin yüzünü ağartmış olan evlâdı vatandan, daha ziyade müstahzar olarak bugünkü evlâdı vatan orduya dâhil olacaklardır. Çünkü istihzaratı bedeniye o nisbette münkeşiftir. Bendenizin mektepte bulunduğum zaman bugünkü istihzaratı bedeniye yoktu. Halbuki bugünkü evlâdı vatan, tamamiyle bu temrinatı riyaзиye esasını hazırlamış ve bunu benimsemiştir.

Efendiler bu mühim noktadan sonra, Kastamonu Mebusu Muhterem Halid Beyefendinin işaret buyurdıkları bir noktaya temas edeceğim. Orduda lâzımgelen istinası ruhtur, buyurdular. Pek doğrudur, efendiler! Emin olunuz hayattaki meşhudatımdan aldığım kanaatimce bir zâbitin ateş altındaki vaziyeti ile hazerdeki vaziyeti katıyen kabili kıyas olamaz. Bir insanın düşmana karşı mahiyeti ruhiyesi, ancak düşman ateşi karşısında belli olur. Pek hazırlıklı pek muktedir, talimnameleri pek güzel ezberlemiş olan arkadaşları muharebe meydanında düşman ateşleri karşısında mütereddit bir vaziyette gördüm ve yine gördüm ki; kâfi derecede talimnameleri talim etmedikleri halde düşman ateşi karşısında birden bire bir harikai şecaat kesildiler. Bu istinâs ruhu başka bir meseledir. Seciyei askeriye gelince: Efendiler seciyei askeriye bizim milletimizin fitratında vardır. Bizim milletimiz

fitratın asker, seciyei yaratılmış bir millettir. Bizim zaten vasfı farıkımız, en mümtaz seciyeimiz asker olmaktır. Bugün bilvesile şunu söyleyeyim ki memleketimizde vatanımızın evlâdında, ırkımızda seciyei askeriye o kadar kuvvetle münkeşiftir ki İstanbul'un idareci müstebide neticesi olarak senelere harb darp görmemiş olan evlâdı vatani Çanakkale'de en şanlı bir surette zaptı en müşkül olan tepeleri İstanbul'un Fâtih Fırkası gibi fırkası efradı istirdadetmişlerdir ki bu da bizim milletimizdeki seciyei askeriye ne kadar kuvvetli ve her türlü tesirata rağmen ne derece lâyüzel olduğunu gösteren, ispat eden parlak bir delildir. Efendiler demin muhterem bir zatın buyurduğu vech üzere üç ay bir insana seciyei askeriye, fikri askerî temin etmez. Bendeniz dokuz aylık müddetin haddiâlâ mertebede imal edilmesi ve o dokuz aylık müddet zarfında Müdafaai Milliye Vekâletinin ciddi program takibederek evlâdı vatani yetiştirilmesini elzem görürüm. Efendiler. Harbi Umumi esnasında pek iptidai talimgâhta yetiştirilmiş olan evlâdı vatanın altı ay zarfında bizzat ateş altında mukabele ve bölüklere kumanda ettiklerini gördük. Ve bunlar vatana karşı âzami vazifelerini ifa ettiler. Binaenaleyh kanaati vicdaniyem olmazsa ve kendim bu ateşin içerisine iştirak etmiş bir müşahit vaziyetinde bulunmamış olsaydım, Heyeti Celileniz huzurunda bu nıkatı dermeyan etmezdim. Efendiler bugün en zor sınıf olan topçu sınıfı alalım - fakat arz ettiğim gibi bugünkü temrinatı riyaзиye ile gelmiş olmalıdır - üç ay zarfında bir efendinin bir takım kumanda edebilecek derecede yetişeceğine kaaniim. (Doğru sesleri). Efendiler bendeniz topçu nişangâbının ve Almanların en son icadettikleri ve fununu harbiyenin en son timsali olan mesaili topçu sınıfı ihtiyat zâbitlerine on beş gün zarfında öğrettiklerini kemali iftiharla gördüm bu eğer buna bir mahkeme huzurunda şahadet eder gibi şahadet edemeseydim bu mütalâayı arz etmezdim. Efendiler! Diğer bir meseleye gelelim. Buyurdular ki ihtiyat zâbitanımı bir defaya mahsus olmak üzere askere alıyoruz. Bir de onları ateş hattı altında karşımızda göreceğiz. Ahzi asker Nizamnamesinin hatırımında kalan maddelerine göre ihtiyat zâbitleri manavralara celbolunacaktır.

HALİD B. (Kastamonu) — Söyledim efendim.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — İhtiyat zâbitleri manavralarda bulunacaklardır ve bulunmaları memleket için elzemdir. İhtiyat zâbitanı manavralarda fûnunu harbiyenin, yeni yeni tabîkatını öğreneceklerdir. Bu suretle müstakil seferberlikte bütün ihtiyat zâbitanı vazife askeriyelerini bihakkın ifa edeceklerdir. Binaenaleyh işbu teşrihatım üzerine vermiş olduğumuz takririn Heyeti Celilenize kabulünü kemali emniyet ve viedat ile arz ve teklif ediyorum. (Alkışlar).

MEHMED ARİF B. (Eskişehir) — Efendiler mevzuubahsolan mesele ihtiyat zâbitanı hizmet etmiş veya etmemiş değildir. Mevzuubahsolan mesele bir zâbit yetiştirmektir. Bir muvazzaf zâbit nasıl yetişir? Arz edeyim :

Biliyorsunuz İstanbul'da Kuleli İdadisi vardır ve buradaki tahsil liselerin tahsilinden aşağı değildir. Bir efendi orada üç sene tahsil ettikten sonra Harbiyeye gider. Orada da iki sene tahsil görür ve Harbiye Mektebinden iki senede çıkan bir zat, bu iki senede yalnız böyle sathi bir şeyler öğrenerek çıkar. Sonra orduda kıtada talim ve uzunuzadıya tecrübe ve ameliyatı ve tabîkat görmedikten sonra hiçbir vazife verilmez. Bunu arz etmekten maksadım bugün Harbiye Mektebinde yetişecek ihtiyat zâbitanının nasıl çıkacağını arz etmektir. Muvazzaf zâbit orada iki sene devam ettiği halde bununla iktifa etmiyoruz. Efendiler bunlara bir sene hizmet teklifinin sebebi nedir? Bunu arz edeyim. Harbi Umumide çok zâbite ihtiyaç olmuş ve bunları serian yetiştirmek ihtiyacı hâsıl olmuştur ve bu ihtiyacı seriden dolayı müddeti talim bir seneye indirilmiştir. Bu bir zarureti harbolarak yapılmıştır. Yoksa ihtiyat zâbitlerine bir sene kâfi diyerek kaçun çıkmamıştır. Bir zâbit, zâbit olabilmek için bir sene değil on sene bile kâfi gelmez. Siz zâbitliği kolay mı zannediyorsunuz? (Vazgeçin öyle ise sesleri).

RAGİB B. (Kütahya) — O halde on seneye karşı dokuz ay olmanın ne kıymeti vardır.

ARİF B. (Eskişehir) — Binaenaleyh Meclisi Âliniz - Türkiye Cumhuriyeti Büyük Millet Meclisi Ordusunun Başkumandanıdır - hakikati arz etmeyi bir vecibei viedaniye adde-

diyorum. İhtiyat zabitanına on iki ay büyük bir müsamahadır. Bunların büyük nevakısını ancak kendilerini her sene birer ay, ikişer ay talime celbetmek, tabîkate celbetmekle telâfi edeceğimizi ümed ediyoruz. Yoksa bizim encümenimiz on iki aya bile razı değil, binaenaleyh bu on iki aydan bir hatve dahi indirilmesini menafii milliyeye ve vataniye olarak arz ediyorum. (Müzakere kâfi sesleri).

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Mazbata Muharriri Beyefendiden soruyorum. (A) fıkrasında hidematı maksure şeraitini haiz olanlar için hizmeti fiiliyeyi bir sene gösteriyorlar. Vekâlette dokuz ay göstermiştir. Halbuki bu maddenin birinci fıkrasında muhtelif sunufu askeriye için makadîr muhtelifdir. Efrat hakkında bir buçuk, iki buçuk, üç, dört senedir. Bu sunufu muhtelifeye harb esnasında ve sair zamanlarda kumanda edecek olan zâbitanı yetiştirmek üzere, bu hidematı maksure erbabına böyle bir fark koymak memleketin müdafaası ve vazâifin hüsnü surette ifası için lâzım değil midir? Saniyen bir sene cidden kâfi midir? Çünkü bahsettiğimiz mesele bütün memleketin hayatıyla fevkalâde alâkadar olan şâyânı ehemmiyet bir meseledir. Burada iktisadiyatımızdan, maliyemizden, nüfusumuzdan, hepsinden ziyade ehemmiyet verdiğimiz harbdir. Sizin encümeninizin koyduğu bu makadiri bizim şerefli ordumuzun vazifesini daima hüsnü ifa edebilmesi için kâfi görüyor mu?

ARİF B. (Eskişehir) — Efendiler bu müddetin gayrikâfi olduğunu bütün arkadaşlarıma defaatle arz ettim. Ancak bu noksan olan müddeti her sene böyle manavralara, talimlere, tabîkatlara celbetmek suretiyle ve yeniden bunların müktesebatı âliyelerini tezyidetmek suretiyle telâfi cihetini nazarı dikkate almaktayız.

MAZHAR MÜFİD B. (Denizli) — Beyefendi kıymetli askeriyelerinde şüphe olmıyan Erkânı Harbiye Umumiye Reisi Paşa Hazretleri ile Müdafaai Milliyeye Vekili Paşa Hazretlerinin bu bapta teklif ettikleri kanunda hizmet maksure için dokuz ayı kâfi görüyorlar. Binaenaleyh askerlikte ihtisasın olmadığı için kendilerinin beyanatına tamamen tâbi oluyorum. Aynı zamanda encümeni âlinizde ihtisas

encümeni olduğu için de kabul ediyorum. Bu hususta lütfen bizi tenvir buyurunuz,

ARIF B. (Eskişehir) — Efendim bu mesele gayet basittir. Hükümetin teklifini bir kere okuyalım :

1. Hizmeti maksure şeraiti haiz olanlar işbu hizmeti fiiliyenin dokuz ayını silâh altında ve mütebakisini mezunen geçirirler diyor.

Demek ki Hükümet icabederse bunu altı ay daha alacaktır. Mezun demek, evinde git otur demek değildir. İstedğim zaman seni celbederim fakat git demektir.

RAGİB B. (Kütahya) — Mezuniyeti kanuniyedir yapamaz. (Gürültüler) (Onu yapamaz sesleri)

ARIF B. (Eskişehir) — Elindedir ve nitekim de yapacaktır. (Olamaz sesleri). Ahzi Asker Kanunu mucibince her sene onu celbedecek ve silâh altında onu istihdam edecektir.

MAZHAR MÜFİD B. (Denizli) — Gerek Hükümetin teklifinde ve gerek encümenin teklifinde bir fark yoktur. Üç ay bir fark vardır. Hükümet dokuz ay demiştir.

ARIF B. (Eskişehir) — Hükümet umdelelere daha sarîh surette temas edeyim diyerek bir kaçamak yapmıştır.

Dr. FİKRET B. (Ertuğrul) — Müdafaa-i Milliye Vekili izah etsin. Kaçamak mı yapmıştır hakikaten.

RÜŞDÜ Pş. (Erzurum) — Efendim umdelelerde hizmeti askeriyenin tenkisini kabul ediyorsunuz. Piyadeden tenkis ediyorsunuz, topçudan tenkis ediyorsunuz, bundan ne tenkis ediyorsunuz?

ARIF B. (Eskişehir) — Piyade bir buçuk senedir. Topçu iki senedir. Bahriye dört senedir. Bunu da bir sene yapıyoruz. (Hizmeti maksure zaten bir senedir sesleri). (Gürültüler).

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. (A) fıkрасının Müdafaa-i Milliye Encümeninin tesbit ettiği şekilde aynen kabulünü teklif ederiz.

Istanbul

Akçuraoğlu Yusuf

Istanbul

Ali Rıza

ABİDİN B. (Saruhan) — Reis Bey kifayeti müzakere aleyhinde söyleyeceğim.

REİS — Buyurun.

ABİDİN B. (Saruhan) — Arkadaşlar kifayeti müzakere aleyhinde söyleyeceğim. Kifa-

yeti müzakere mevzuubahsolurken Harbi Umumi ile İstiklâl Muharebesinde ihtiyat zâbitlerinin mevkiini ve vatanın elâm vaziyetini düşünmeli. Ölümden vatani kurtaran, Ümera ve zâbitanı askeriyeye ile beraber kolbaşı yürüyen ve fakat Halid Bey arkadaşımızın dediği gibi kulağından tutup götürülen değil, Gazi Paşamızın ve diğer bütün kumandanlarımızın bahsettiği gibi gözlerinden öpülen ihtiyat zâbitleridir. (Bravo sesleri, alkışlar) Mücadele-i Milliyeeye ilk defa iştirak eden ihtiyat zâbitanıdır.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Tahsis etmiyelim. Bütün millet öyle yapmıştır.

ABİDİN B. (Devamla) — Binaenaleyh Türkün kendi fıtratı asliyesindeki mevcudiyetten kudretini alan ihtiyat zâbiti bu memleket, Allah göstermesin, ikinci bir tehlikeye düşerse, Sakarya Harbinde ölen, İzmir sırtlarında ölen ihtiyat zâbitanı yine ölecektir ve düşünmeliyiz ki buradaki arkadaşlar bir sene zarfında ordu dairelerinde talim ve terbiye görmüş ihtiyat zâbitleri değildir. Harb meydanlarında kan dökerek, kaniyle mevcudiyetini yuğurarak yürüyen ihtiyat zâbitidir. İhtiyat zâbitlerini düşünürken nazarı dikkate alacağımız diğer bir meseleyi arz edeceğim. Ben de bir ihtiyat zâbitiyim. Mektebi Hukuku ikmal ettikten sonra staj müddeti olmak üzere talim gördüğüm bir zamanım vardır. Bu zamanı terk ediyorum ve hizmeti askeriyeye..

REİS — Kifayeti müzakere aleyhinde söyleyiniz.

ABİDİN B. (Devamla) — Giriyorum ve dokuz ayda lâzımgeldiği derecede yetişiyorum. Binaenaleyh harbte kabiliyetini, mevcudiyetini, zekâsını her suretle ispat eden Türk zâbitliği için lâzımgelen evsafı; harbte öne atılarak ölmek için lâzımgelen evsafı dokuz ay müddette ikmal ediyorlar. Beleganmabelâğ öğreniyorlar. Birakınız da biraz da mesleklerinde çalışsınlar. Biraz da iktisat, ilim ve irfan sahasında uğraşsınlar.

REİS — Efendim müzakerenin kifayetini reyi âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Aksini reyi âlinize vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür efendim. Takrirleri arz edeceğim.

HALİD B. (Kastamonu) — Reis Bey rica ediyorum; bir suítefehhüm hâsıl oldu. Arz edeceğim. Bendenize söz veriniz. Kulağından tutup demekliğim ilim ve tecrübe noktasındadır. Bin üç yüz otuz dokuz bütçesinde ihtiyat zâbitlerini evvelâ müdafaa eden bendenizdim. Maksadım ilim noktasındadır.

Riyaseti Celileye

«A» fıkrasının berveği âti tadilini teklif eylerim:

Hizmeti maksureye tabi olanlardan mekâtibi âliye mezunları dokuz ay ve mekâtibi tâliye mezunları bir sene müddetle hizmeti fiiliyelerini silâh altında ifa ederler. Mütebaki hizmetlerini mezunen geçirirler.

Çorum Mebusu
Dr. Mustafa

Riyaseti Celileye

Birinci maddenin (A) fıkrasının Hükümetin teklifi veğhile berveği âti tadilini teklif ederiz:

1. Hizmeti maksure şeraitini haiz olanlar hizmeti fiiliyenin dokuz ayını silâh altında ve mütebakisini mezunen geçirirler.

7 Kânunusani 1340

Gazianteb	Dersim
Ahmed Remzi	Feridun Fikri
Aydın	Erzurum
Tahsin	Münir Hüsrev

Riyaseti Celileye

Birinci maddenin (A) fıkrasındaki «bir senesini» yerine «dokuz ayını» ibaresinin konulmasını teklif ederim.

Trabzon
Abdullah

Riyaseti Celileye

Hizmeti maksurenin Hükümetin teklifi daire-sinde dokuz ay olarak kabulünü teklif eylerim.

Kütahya
Mehmed Ragıb

Riyaseti Celileye

(A) fıkrasındaki hizmeti maksure şeraitini haiz olanlar ihtiyat zâbiti olacaklardır ve seferde seksen neferden ibaret bir takıma ve zaruret halinde bir bölüğe kumanda edeceklerdir. Yediemanetlerine teslim edilecek evlâdı vatani noksanii bidaa yüzünden heder etmemeleri için bir zâbite kâfi malûmat edinmeleri menafii vataniye iktizasındadır. Bu malûmatın bir seneden aşağı za-

manda öğretilmeyeceği askerlik ruhunun daha az zamanda verilemeyeceği tecrübeten sabittir. Müddeti askeriye için kabul olunan birinci maddenin ilk fıkrasıyla incaz edilmiştir. Binaenaleyh (A) fıkrasındaki bir sene müddetin aynen kabulünü arz ve teklif ederim.

Kastamonu
Hâlid

REİS — Efendim verilen takrirler malûmu-âliniz başlıca üç kısma inkısam ediyor. Trabzon Mebusu Abdullah Bey ve Gazianteb Mebusu Ahmed Remzi Beyle rüfekası, hizmeti maksurenin dokuz aya ırcamı teklif ediyorlar. Çorum Mebusu Mustafa Beyin mekâtibi tâliye mezunlarının da bir sene olmasını ve mütebaki hizmetlerini mezun geçirmelerini teklif ediyor. Üçüncüsü Kastamonu Mebusu Hâlid Beyin ve İstanbul Mebusu Ali Rıza Beyin takrirleri ki Müdafai Milliye Encümeninin teklifinin kabulünü istiyorlar.

HÂLİD B. (Kastamonu) — Köylülere acıyalım.

REİS — Şimdi efendim evvelâ dokuz ayı teklif eden takrirleri reye vaz'edeceğim. Dokuz aya tenzil hakkındaki takrirleri nazarı mütalâaya alanlar lütfen ellerini kaldırsın. Aksini reyi âlinize vaz'ediyorum. Nazarı mütalâaya almayanlar ellerini kaldırsın. Nazarı mütalâaya alındı efendim. Çorum Mebusu Mustafa Beyin takririni reye vaz'ediyorum.

(Mustafa Beyin takriri tekrar okundu.)

REİS — Bu takriri nazarı mütalâaya alanlar lütfen el kaldırsın. Almayanlar lütfen el kaldırsın. Nazarı mütalâaya alındı. O halde diğer iki takriri reye koyuyorum.

AHMED MÂHİR Ef. (Kastamonu) — Dokuz ay kabul olunuyor, encümene gitmez.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisar Şarki) — O suretle tadili kabul edilmiştir, nazarı mütalâaya alınacak ve başka yapılacak bir şey yoktur.

REMZİ B. (Gazianteb) — Reis Bey! Hükümetin teklifi aynen kabul olunuyor.

REİS — O halde efendim! Hükümetin birinci (A) fıkrası nazarı dikkate alınıyor. Aynen reyi âlinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reyi âlinize vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi.

(B) — Maksure şeraitini haiz olmayıp da liselerin beşinci sene tahsillerini ikmal etmiş olan-

lar veya bu derece hususi ve resmî tahsil gördüklerine dair tasdiknamelerini muayenei intihabiyede kur'a meclislerine ibraz edenler her altı ay için birer ay hesabıyla hizmeti fiiliyelerinin nihayetinden o kadar ay evvel mezun bırakılırlar.

REİS — Efendim, söz Hamdi Beyindir.

HAMDİ B. (Ordu) — Efendim (B) fıkrasında zannedirim encümenin maksadı biraz okuyup yazmak bilenler için, biraz askerlikte müsaadeden ibarettir. Halbuki fıkrada liselerin beşinci sene tahsillerini ikmal etmiş olanlar deniyor. Liseler ki eski sultanilerdir; bugün isimleri lisedir. Müddeti tahsiliyesi oniki senedir ki beşinci sene eski sultanilerin onuncu senesidir. Demek ki eski sultanilerin beşinci senelerini ikmal etmiş olacaktır. Halbuki liseler mahdut ve muayyen yerlerde. Halkın heyeti umumiyesi bu liselerden istifade edemezler. Bu liselerden istifade edecekler ancak zengin olanlardır. Şu halde köylüyü mahrum ediyoruz demektir. Zannedirim; bunda bir zühul vâkıdır. Tahsili iptidai kaydı konacak iken lise kaydı konmuştur. Şu halde (B) fıkrasına tahsili iptidaisini ikmal edenler kaydını koymak daha muvafık olur. Sonra efendim! Umdelerimizde kıt'alarında okuyup yazmak öğrenenler için de bir müsaade kabul ettik. Filvaki efrattan bâzıları okuyup yazmak öğrenebilirler. Fakat bunların derecesini tâyin müşküldür. Bendeniz verdiğim bir takrirdede, mekâtibi iptidaiyenin devamlı programlarına muvafık surette okuyup yazmak öğrenenler, kezalik bu müsaadeden istifade ederler dedim. Bu takrir kabul edilecek olursa çok muvafık hareket etmiş olunur. Hem de umdelerimize muvafıktır.

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim burada ihtisasım dâhilinde olmadığı için söz söyleyecek değilim. Yalnız gördüğüm noktayı arz ve rica edeceğim. Burada «maksure şeraitini haiz olmayıp da liselerin beşinci sene tahsillerini ikmal etmiş olanlar veya bu derece hususi ve resmî tahsil gördüklerine dair tasdiknamelerini muayenei intihabiyede kur'a meclislerine ibraz edenler her altı ay için birer ay hesabıyla hizmeti fiiliyelerinin nihayetinden o kadar ay evvel mezun bırakılırlar.» (Bu derece çok sesleri)

HAMDİ B. (Ordu) — Altı senelik tahsil bir senede ikmal olunabilir mi?

VEHBİ B. (Devamla) — Efendim; her halde ordu bundan sonra yalnız böyle talim ve ter-

biyei askeriye, yani silâh atmayı öğretmek değil, gece dersleri vermek suretiyle tahsil ve terbiye de gösterebilir. Bu mümkündür. Bunu da teşci etmiş oluruz. Okuyup yazmaya, ilme kıymet veriyor isek çalışan, okuyup yazmak öğrenenlere de bir sühulet gösterelim. Bendeniz bunu takrir ile teklif ettim. Encümen de muvafakat ediyor. Paşa Hazretleri de bu bapta ordunun aldığı vaziyeti daha iyi bilir.

TEVFİK FİKRET B. (Konya) — Ordudaki tahsili çok büyük gösteriyorsunuz.

VEHBİ B. (Devamla) — Bendeniz iptidai tahsili diyorum. Zaten teklifim iptidai tahsildir. Yoksa lise tahsili olacak değil. Burada lise ismi ortahğı şaşırtıyor. Beşinci sene iptidaidir. Liselerin beşinci senesi iptidaidir. Burada, yani orduda buldukları müddetçe bizim köylülerimize okutacağımız biraz kıraat, biraz hesap, biraz ilmihaldir, ve biraz da millî coğrafya ve millî tarih hakkında bir fikir vermektir. Böyle bir yol gösterirsek ordumuzu aynı zamanda memleketimizde mektep yapmış oluruz, âzami istifade ederiz. Başka çaremiz yoktur. Her vasıttan istifade etmek üzere vecibedir. Umdelerimizde de esasen vardır.

ABDULLAH B. (Trabzon) — Efendim Hamdi Bey arkadaşımızın fikrine bendeniz de iştirak edeceğim. Yalnız ibare itibariyle bâzı cihetlerini arz edeceğim. Maksure şeraitini haiz olmayıp da liselerin beşinci sene tahsilleri tâbiri var. Bu; tahsili olmak daha muvafıktır. İkinci efendim! Liseler ekseriya şehirlerde taammüm ettiği için mekâtibi iptidaiye tahsillerini ikmal edenleri kabul etmek lâzımdır. İkisi aynıdır. Onun için lisenin beşinci senesini ikmal etmiş veya iptidai mekteplerinde ikmal tahsil ile tasdiknamesini almış olanlar demek lâzımgelir. Çünkü mekâtibi iptidaiyeyi ikmal edenlere vesika verilir. Ondan sonra efendim; «veya bu derece hususi ve resmî tahsil gördüklerine dair tasdiknamelerini muayenei intihabiyede kur'a meclislerine ibraz edenler her altı ay için birer ay hesabıyla» denilmiş. Bendeniz burada da altı ayı çok görüyor ve dört ay diyorum ve öyle teklif ediyorum. İstinadettiğim nokta şudur efendim :

(C) fıkrasında beş yüz lira bedeli nakdî venenler hizmeti fiiliyelerinin dört ayını silâh altında geçirir» deniyor. Demek ki dört ay kâfi

imiş. Askerî talimini,, zaruri olan talimî öğrenmek için dört ay kâfi imiş. Halbuki biz iptidaiye tahsilini bu suretle kabul edecek olursak bir seneden fazla tesadüf ediyor. Beleşan mâbelâğ kâfidir. Binaenaleyh her dört ay için bir ay tenzili suretini teklif ediyorum ve vermiş olduğum takririn kabulünü rica ediyorum.

Dr. MUSTAFA B. (Çorum) — Efendim biz askerlikte tahsilin kıymetini ararız. Fakat niçin arıyoruz? Çünkü sahibi tahsil olan bir adam askerliğin istilzam ettiği hizmeti pek süratle öğrenir diye arıyoruz. Binaenaleyh yalnız liselerin beşinci senesi kâfi değildir. Bence müddetin tenzili için bu derece tahsili haiz olsun ve gerekse orduda iktisabetmiş bulunsun, beraberce ordunun, yahut hidematı askeriyenin istilzam ettiği vazifeyi fiilen öğrenmiş olunca müddeti azalsın rica ederim? Nazarı dikkati âlinizi bu cihete celbederim.

ABDULLAH B. (Trabzon) — Beş yüz lirayı verenleri nasıl affediyorsunuz?

Dr. MUSTAFA B. (Çorum) — Efendiler Halk Fırkası isek bedeli nakdiyi kabul edemeyiz.

ABDULLAH B. (Trabzon) — Hizmet için dört ayı kabul etmişlerdir.

REİS — Efendim başka söz istiyen yok.

MÜDAFAAİ MİLLİYE VEKİLİ KÂZİM Pş. (Karesi) — Efendim bu tahsil derecelerinde lise tâbiri kullanılmıştır. Bâzi arkadaşlarımızın buydukları gibi hakikaten her yerde liseler yoktur. Binaenaleyh, beşinci sınıf tahsiline tekabül eden iptidai kısmını telâkki ediniz. Esas maksat da budur. Binaenaleyh maddenin ona göre tahsih buyurulmasını rica ederim. Askerlik esnasında aynı derece tahsilde olanlar için de bâzi arkadaşlarımız, bâzi tekliflerde bulundular. Bu da hakikaten doğrudur. Ve umdelerimizde vardır. Bunun için son ay zarfında böyle hesap yapmak mümkün olmaz. Çünkü hangi zamanda bu imtihanı verecektir. Bu belli olamaz. Çünkü meselâ hizmetinin sonunda şu kadar ay diye katî olarak şey edilir.

HAMDİ B. (Ordu) — Bizim teklifimiz de öyledir.

MÜDAFAAİ MİLLİYE VEKİLİ KÂZİM Pş. (Devamla) — Bu derecede iktisabı tahsil ettiğini biliddia ispat edenlerin hizmeti askeriyelerinin sonundan şu kadar müddet tenzil edilmiş-

tir, diyelim. Bu da maksadı temin eder. Abdullah Beyefendinin tekliflerinde dört ayda bir olsun deniliyor. Biz bunu çok düşündük. Dört ayda bir yaparsak birbuçuk sene zarfında dört aydan fazla bir şey olur. Bu da çok fazladır. Aralarındaki fark işte bu piyadede üç ay oluyor. Fakat topçu ve süvariye geçince aradaki fark dört ay oluyor. Çünkü onların altı ay olduğuna göre diğerlerinin dört aya balığ oluyor. Bahriyede hemen altı, yedi ay kadar bir fark hâsıl ediyor ve bu fark kâfi görülmüştür. İlk yaptığımız programlara göre, meselâ okuyup yazmak bilen bir adamın müddeti askeriyesi tesbit edilmiş ve biz bu altı ayda biri ancak kâfi görebilmişizdir. Buyurdular ki, bedeli nakdî verenlere dört ay hizmeti fiiliye yetişir. İlk dört ay yalnız terbiyei münferide devridir. Bu müddet zarfında nefer ilk idman talimlerini ve silâh istimalini öğrenir. Kıta dâhilindeki vazai fi dört ay içinde öğrenemez. Talim müddetleri noksan olanlar harbde başka vazai fi deruhde ederler veyahut o vakit onu ikmal ederler.

ABDULLAH B. (Trabzon) — Üç misli koyuyoruz. Paşa Hazretleri! Devre için dört ay kabul ediyorsunuz. Bizim teklifimiz de aynıdır, nasıl öğrenemez? O halde berikini de kabul etmeyiniz.

MÜDAFAAİ MİLLİYE VEKİLİ KÂZİM Pş. (Devamla) — O vakit birinci maddenin müzakeresi esnasında şu kadar müddet mi olsun, bu kadar müddet mi olsun, bu kadar kâfi midir, şu kadar kâfi midir? Ona avdet etmek lâzımdır ve o esas üzerinde çok söz söylenmiş ve birbuçuk senelik müddetin ancak kâfi gelebileceğini Meclisi Âli takdir etmiş olduğu için artık birinci maddeye avdet etmiyelim ve okuyup yazmak bilenler üç ay az talim görürlerse bu birbuçuk senelik talimi yapmış olurlar ve programları da buna göre yaparlar.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Hususi ve resmî tasdiknamelerden bahsolunuyor. Aca-ba bunlar suiistimale müsait değil midir? Saniyen hususi denilince bunların resmen musaddak olması şartı buraya derecedilmelidir.

MÜDAFAAİ MİLLİYE VEKİLİ KÂZİM Pş. (Devamla) — Arzedeyim; oradaki hususi tâbiri hususî mekteplerde okuduğuna dair resmî tasdikname alacağını ifade ediyor. Hususi mektepte okumuştur. Maarif Vekâletinden bu dere-

cede tahsili vardır diye tasdikname alacaktır. Hususi tasdikname değildir. Hususi mekteplerde o derece tahsil gördüğüne dair resmî tasdikname alacaktır.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Yanlış tefsire mahal verilebilir. Zannıma buraya resmen musaddak diye bir kayıt konsa daha iyi olur.

MÜDAFAAİ MİLLİYE VEKİLİ KÂZİM PŞ. (Devamla) — Zaten hususi mekteplerin tasdiknamesi de yine Maarif Vekâleti tarafından verilir.

ABDULLAH B. (Trabzon) — Efendim para mukabilinde hizmetinden fedakârlık ettiğiniz (C) fıkrasında görülen bir şerefi, tahsilde bulunmuş olan evlâdı vatandan niçin diriğ ediyorsunuz?

MÜDAFAAİ MİLLİYE VEKİLİ KÂZİM PŞ. (Devamla) — Efendim o bedeli nakdî fıkrası daha gelmedi. Şimdi mukayese edersak, yani birini diğerine karıştırarak olursak işin içinden çıkamayız. O vakit başa, birinci maddeye ardet etmek lâzımdır. Meclisi Âli daha bedeli nakdîvi katı olarak takarrür ettirmedi. Bakalım kabul edecek mi, etmeyecek mi?.. Bunu bilmiyoruz. Bedeli nakdî meselesi gelsin, ondan sonra bu hususu görüşürüz.

ABDULLAH B. (Trabzon) — Bendeniz müddetten bahsediyorum. Bedeli nakdîyi zikretmiyorum. Tahsil etmişlerden bahsediyorum. Madem ki, burada dört avı kabul ediyorsunuz, üst tarafı herhangi bir sebeple feda edilirse kendisini ilme veren evlâdı vatan için feda etmek evlâ bittarıktır. O noktadan sövlüyorum. Yoksa bedeli nakdî meselesinde fikrim başkadır.

MÜDAFAAİ MİLLİYE VEKİLİ KÂZİM PŞ. (Devamla) — Efendim bugün dâhili esnan olanlardan bedel verecekler - bittetecribe sabit olduğu vechile - bütün nüfusun yüzde ancak beşi kadardır. Yani bunlara terbiyei münferide devresini ta'lim ile iktifa etmişizdir. Terbiyei münferide devresindeki askerlik ordunun harb kabiliyetine icrayı te'sir eder değildir. Bunu Meclisi Âli kabul ederse bedeli nakdîyi verenler dört ay da ta'lim görürler.

ABDULLAH B. (Trabzon) — İptidai tahsilini ta'mim eden Paşa Hazretleri! Her vesile ile teşvik ediniz. Size çok yardım eder. Teklifimiz birbuçuk aydır, bir şey değil Paşam.

MÜDAFAAİ MİLLİYE VEKİLİ KÂZİM PŞ. (Devamla) — Efendim arz edeyim. 1340 senesi için orduda 30 - 40 bin kişiye okuyup - yazmayı öğretmek için tertibatımız vardır ve bunu yapmışızdır, hazırlamışızdır ve bu suretle 1340 senesi nihayetinde size istatistiği getirip 30 - 40 bin kişinin okuyup yazdığını göstereceğiz. (Teşekkür olunur, sesleri)

REİS — Efendim başka söz isteyen yok. Maddeyi reyî âlinize vaz'ediyorum.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Reis Bey bir noktayı; müsaade buyurunuz! (Kâfi sesleri, gürültüler) En baştaki kayıt maksure şeraitini haiz olmayıp da liselerinin.. ilk; altındaki kayıt tamamen vâzih iken artık kayıt, yani maksure şeraitini haiz olmayıp da... Demek faz'la değil mi? Lütfen Mazbata Muharriri cevap versinler!

MAZBATA MUHARRİRİ ARİF B. (Eskişehir) — Hilmi Beyin teklifleri muvafaktır efendim.

REİS — Efendim! Takrirleri arz ediyorum. Riyaseti Celileye

(B) fıkrasına «orduda tahti silâhta iken okuyup - yazma öğrenenler» fıkrasının ilâvesini teklif ederiz.

Bavezid
Şefik

Van
Münib

Riyaseti Celileye

Tahsile medar olmak için (B) fıkrasındaki liselerin beşinci sene yerine dördüncü sene olarak kabulünü teklif ederim.

Elâziz
Mustafa

Riyaseti Celileye

Birinci maddenin (B) fıkrasındaki ibarede bulunan, «liselerin beşinci sene tahsilleri» cümlesindeki tahsilleri kelimesinin, «tahsili» suretiyle tashihini ve «ikmal etmiş» cümlesinden sonra ve «iptidai mekteplerinden ikmalî tahsil tasdiknamesini almış olanlar» cümlesinin ilâvesini; bir de «her altı ay için» yerine, «her dört ay için» ibaresini arz ve teklif eylerim efendim.

Trabzon
Abdullah

Fıkra şöyle oluyor:

B) Maksure şeraitini haiz olmayıp da liselerin beşinci sene tahsilini ikmal etmiş ve iptidai mekteplerinde ikmalî tahsil tasdiknamesi almış olanlar veya bu derece hususi ve resmî tah-

sil gördüklerine dair tasdiknamelerini muayenei intihabiyede kur'a meclislerine ibraz edenler her dört ay için birer ay hesabıyla hizmeti fiiliyelerinin nihayetinden o kadar ay evvel me'zun bırakılırlar.

Riyaseti Celileye

Birinci maddedeki (B) fıkrasının da berveçhi zîr tadilini teklif eylerim:

Tahsili iptidaisini ikmal etmiş olanlar veya bu derecede hususî tahsil gördüklerini muayenei intihabiyede kur'a meclislerine ispat edenler her altı ay için birer ay hesabıyla hizmeti fiiliyelerinin nihayetinden o kadar ay evvel mezun bırakılırlar. Silâh altına davet olunduktan sonra mekâtibi iptidaiyenin devrei ulâ programlarına tevfikân okuyup yazmak öğrenenler dahi hizmeti fiiliyelerinin hitamından iki ay evvel terhis olunurlar.

Ordu
Hamdi

Riyaseti Celileye

(B) fıkrasında, «ibraz edenler» den sonra, «veya orduda buldukları sırada iptidai devrei ulâ tahsilini ikmal eyliyenler» fıkrasının ilâvesini teklif eylerim.

Karesi
Mehmed Vehbi

Riyaseti Celileye

(B) fıkrasının berveçhi zîr tadilini teklif eylerim :

B) Maksure şeraitini haiz olmayıp da iptidai tahsilini ikmal etmiş olanlar veya bu derece hususî ve resmî tahsil gördüklerine dair tasdiknamelerini muayenei intihabiyelerinde kur'a meclislerine ibraz edenler veya kıt'alarında bu derece okuyup yazmak öğrenenler her altı ay için ikişer ay hesabıyla hizmeti fiiliyelerinin nihayetinden o kadar ay evvel mezun bırakılırlar.

Bozok	Kastamonu
Ahmed Hamdi	Hasan Fehmi
Konya	Dersim
Eyüp Sabri	Feridun Fikri
Konya	Yozgad
Naim Hâzım	Süleyman sırrı

REİS — Efendim! Takrirleri hulâsaten arz edeyim. Birineisi Abdullah Beyin takririni.

MÜDAFAAİ MİLLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ MEHMED ARİF B. (Eskişehir) — Hepsini encümene havale buyurun, çünkü çok karışmıştır. (Hayır, sesleri)

ABDULLAH B. (Trabzon) — Hayır efendim. Bendenizin teklifimde gayet sarîh olarak yazılmıştır. Yalnız askerde bulunanlar...

REİS — Efendim berayı tesbit bu takrirlerin encümene havalesi talebolunuyor. Şimdi bu takrirlerden birincisi, Abdullah Beyin takririni, ki evvelâ mezuniyetin şekli tahririni ahar bir suretle teklif ediyorlar.

HALİL B. (Zonguldak) — Encümen, hepsini istiyor.

ABDULLAH B. (Trabzon) — Tahsile medar olmak üzere teklif ediyorum efendim.

REİS — İkinci bir tadil ile (B) fıkrasındaki altı ayın dört aya tenzilini teklif ediyor. Diğer üç takrirdede, orduda okuyup yazma öğrenmiş olanların da bunlar meyanına ithalini teklif ediyorlar.

VEHBİ B. (Karesi) — Buna encümen de muvafakat ediyor.

MEHMED ARİF B. (Eskişehir) — Efendim! Eğer reye koyacaksanız hepsini encümene tevdi ediniz de tetkik edelim.

REİS — Zaten vakit de geçikti. Bunları encümene verelim.

MÜDAFAAİ MİLLİYE VEKİLİ KÂZİM PŞ. (Karesi) — Mangi takrirler nazarı dikkate alınırsa o takrirler encümene havale edilmeli ki, tekrar uzunuzadiye müzakereye hacet kalmasın.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — İçinde şayanı reddolanları da vardır.

HAMDİ B. (Ordu) — Bendenizin takririm maddei tamamen tadil etmiştir. Lûtfen onu da okuyunuz.

REİS — Şimdi takririnizi okuduk efendim. Abdullah Beyin takririni, nazarı mütalâaya almak üzere reyi âlinize arz ediyorum. Kabul buyuranlar lûtfen ellerini kaldırsın. Aksi reyde bulunanlar lûtfen ellerini kaldırsın. Nazarı mütalâaya alınmıştır.

Efendim! (B) fıkrasındaki, «beşinci sene» yerine, «dördüncü sene» olması hakkındaki takririni nazarı mütalâaya alanlar lûtfen ellerini kaldırsın. Aksi reyde bulunanlar lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Efendim! Muvazenei Maliye Encümeni Reisi Bey, demin vâkı olan talep üzerine bütçe hakkında izahat vereceklerdir. (Vakit geçti sesleri) Efendim karar ittihaz etmiyeceğiz. İstirham ede-

rim; demin bütçe hakkında arkadaşlarımızdan birisi sual sordu. Muvazeneî Maliye Encümeni izahat verecektir.

ABDULLAH B. (Trabzon) — Müsaade buyurunuz da bizim de söyleyeceğimiz var.

REİS — Müzakere açmıyorum efendim, niçin geldiklerini izah edecekler. (Vakit geçti sesleri)

Efendim fena mı? Daha iyi... Bütçe hakkında biran evvel fikri âliniz sabit olursa daha iyi olmaz mı? (Muvafık sesleri) O halde arzuyu âlinize muvafık olarak hareket ediyorum.

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ REİSİ REŞAD B. (Saruhan) — Efendim! Geçen gün bilmünasebe...

ZEKİ B. (Gümüşane) — Reis Bey bu ka-

nun bitmeden nasıl bunun müzakeresine geçiyoruz?

REŞAD B. (Saruhan) — Lüzum görmüyorsanız başka zaman arz ederiz.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Ruznamede yoktur.

REŞAD B. (Saruhan) — Efendim arz ettim.

REİS — Ekseriyet yok. Celsei tatil edeceğim, fakat tatilden evvel izahat verecekler.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Diğer arkadaş Beyler de belki dinlemek arzu ederler. (Devam sesleri)

REİS — O halde efendim, madem ki, arzu buyurulmuyor, Cumartesi günü saat birbuçukta ıçtımaya etmek üzere Celseyi tatil ediyorum.

Hitamı müzakerat; saat: 5,12

8. — *Bozok Mebusu Muhteremî Ahmed Hamdi Beyin, tuz, damga, saydi Berrî ve Bahrî rüsumuna ve sigara kâğıdı ile tütün fiyatlarına vukubulan zamaimi elyevm cibayet edilip edilmediğine dair suali ve Maliye Vekili Mustafa Abdülhâlık Beyin tahrirî cevabı (6/66)*

5 . 12 . 1339 .

Riyaseti Celileye

13 Eylül 1336 tarih ve 26 numaralı Kanunla Tuz Resminde vukubulan zam ve 29 Eylül 1336 tarih ve 29 numaralı Kanunla Damga Resmine vukubulan zam, 16 Nisan 1338 tarih ve 218 numaralı Kanunla Saydi Berri, Bahrî rüsumuna vukubulan zam ve Teşninisani 1336 ve Şubat 1338 tarihli Heyeti Vekile kararıyla Tütün ve sigara fiyatlarına vukubulan zammın harb devam ettiği müddetçe ahiz ve cibayet edileceği kavâmîni mezkûrede münderiç ve Birinci Devrenin Üçüncü İçtima senesininin 105 ne İçtimaında ve 25 Eylül 1338 tarihinde Heyeti Umumiyece dahi tef-siren mukarrerdir.

Haliharb zail olduğu oihetle zeval tarihinden itibaren mezkûr zamaim hakkındaki kavanin ve mukarrerat hükmü de mülga olduğundan mezkûr zamaimin elyevm ahiz ve cibayet edilip edil-

mediğini sual ve tahriren cevap îta buyurulmasının Maliye Vekâleti Celilesine havalesini arz eylerim.

Bozok
Ahmed Hamdi

T. B. M. M. Riyaseti Celilesine

5 Kânunuevvel 1339 tarihli ve 6/66/1605 numaralı tezkereî Aliye Riyaset Penahileri cevabıdır.

Tuz, Damga, Saydi, Berrî ve Bahrî Rüsümüna ve sigara kâğıdı ile tütün fiyatlarına vukubulan zamaim elyevm cibayet edilip edilmediğine dair Bozok Mebusu Ahmed Hamdi Bey tarafından verilen sual tahriri mütalâa ve aidolduğu kavanin tetkik olundu. Salifüzziikir rüsum mevad ve fiyatlarına vukubulan zamaim elyevm cibayet edilmektedir. Gerçi, bunlar hakkında müt-tehaz 25 Eylül 1338 tarihli Tefsir Kararında işbu zamaimin harb karşılığı varidatı fevkalâde olarak telâkkisi icabedeceği tasrih edilmiş ise de kavanini aidesinde bir müddetle veya harbin hitamiyle takyidedildiğine dair bir kaydı ihtiva etmemekte olması ve ahvali hâzıra dolayısıyla nisbeti tezdolunan sair harelar misillü alelusul

resmin tezyidinden ibaret bulunması hasebiyle bunların kemafissabık cıbayeti tabii bulunduğu mâruzdur efendim.

6 Kânunusani 1340
Maliye Vekili
Mustafa Abdülhalik

9. — *Kastamonu Mebusu Hâlid Bey ile rüfekasının, İmar işlerinde kullanılacak kerestelere dair sual tahriri ve Mübadele, İmar ve İskân Vekili Mustafa Necati Beyin tahriri cevabı (6/72)*

İmar işlerinde kullanılacak keresteler hakkında İmar Vekâletinden tahriri sualdir

18 Kânunuevvel 1339

B. M. M. Riyaseti Celilesine

28 Teşrinievvel 1338 tarihiyle İnebolu ahali-sinden ve kereste tüccarından Musa Reiszade Ahmed ve diğer onbeş refikî imzasiyle Büyük Millet Meclisi Riyasetine takdim kılınmış olan istidanın matbu suretleri mebusanı kirama da takdim olunmuştur. Bu istidanın bir sureti merbututtur. Müstediler dairei intihabiyemiz hal-kından olduklarından istidaları bizi sureti mahsusada alâkadar etmektedir. Sureti hususiyede bu bapta bizlere mütaaddit müracaatlar vâkı olmuştur. İstidanın rüfâdından müsteban buyuru-lacağı veçhile mütedilör; şimdiye kadar Bartın keresteleri İzmir ve civarının incir ve üzüm ku-tularını imal için İzmir piyasasında cayı kabul görmekte iken 27 Eylül 1339 da Maliye Vekâleti tarafından altı ay müddetle incir ve üzüm kutusu yapmak üzere Romanya ve İsveç'ten celboluna-cak beyaz çam tahtalarının kabulü muvakkat usu-lüne tevfilkan bilâresim ithaline müsaade olun-masından hayf ederek böyle bir kararın sair ihtiyacata sarf olunacak kerestelere de teşmili halinde, rakabeti ecnebiye mukavemetleri imkân-sızlığını ve binnetice fabrika ve hızarlarını tâ-mir ve tesis için ihtiyar ettikleri ve edecekleri fedakârlıkların heder olacağını serd ediyorlar. Netice olarak da yerli keresteler hakkında muk-tazi ve mevzu olan himaye usulüne şiddetle de-vam olunacağını ve alâkadaranı tatmin ve te-şebbüsâtı iktisadiyelerini inkişaf ettirebilmeleri için ağır Gümrük Resmi istifasına devam oluna-cığının vesaiti münasibe ile ilânını rica ediyor-lar. Kastamonu'dan Cumhuriyeti tebrik için An-kara'ya gelen heyete de memleketlerinin hayatı

bir meselesi olduğundan aynı meseleyi Dahiliye Vekili ve Maliye Mütihazsası Ferid, İktisat Vekili ve Maliye Vekâleti Vekili Hasan Beylere, Baş-vekil İsmet Paşa Hazretlerine arz ederek yerli kerestenin temini revacı için ecnebi gümrükleri-ne mevzu Gümrük Resminin tahfif veya refedil-mesini sureti mahsusada rica etmişlerdir ve mü-şarünileyhin tarafından tatminkâr cevaplar ve-rilmiş olduğu ve Meclisi Âlinin de şiarı ve esas umdelerinden biri yerli mamulâtını himaye teş-kil ettiği İzmir İktisat Kongresinin gümrük ve orman mesailinde bu esas sureti mahsusada ve hemen müttefikan kabul edilmiş olduğu için müstedilerin korkusuna mahal yoksa da düşman tarafından harabedilen yerleri imara memur olan İmar Vekâletinin bu husustaki noktai nazarını anlamayı münasip gördük. Maalesef memleketi-mizin birçok yerlerinde kesif ormanlar mevcut ve ihtiyacımız olan her nevi keresteyi bu orman-lardan vaktü zamaniyle yapılacak ciddi teşeb-büslerle temin mükün iken vaktü zamaniyle te-şebbüs yapılmaması ve müteşebbislerin himaye edilmemesi yüzünden senelerce kan dökerek kapı-tülâsyon belâsını kaldırmış iken hâlâ ecnebilerin mallarını himaye edenlerimiz görülüyor ve imar işleri için de Romanya'dan kereste celbini ve Gümrük Resminin lâğvını veya tahsisini iltizam eden ve bu maksat peşinde koşan zevat bulun-u-yor. Mazeret olarak da şunlar serd olunuyor:

Evvelâ; gûya İzmir gibi büyük şehirlerde mebani yerli çam tahtalarından yapılamamış; çünkü bu tahtalar yerli hızarlarda muntazam biçilmiyormuş ve boya tutmaz imiş. Şehirlerde beyaz ve boya tutar tahtalara lüzum varmış.

Saniyen: Yerli fabrika ve hızarlar ihtiyaca kâ-fi kereste yetiştiremezlermiş. Salisen; yerli malı çok pahalıya mal oluyormuş. Bu mazeretler ve müşabihi incir ve üzüm kutusu meselesinde de serd olundu. Kutu kereste miktarı mahudoldu-ğu için hattâ büsbütün bilâresim ithal edilse şayanı chemmiyet görülmeyebilir. Fakat imar iş-lerinde kullanılacak yerli kereste hakkında da yine vâkı özürler serd edilirse ve bu mazeretlere istinaden paramız ecnebiye verilirse müstedilerin kavlince buna her halde gaflet eseri demekte te-reddüdedilemez. Müdebbir bir Hükümet, müte-yakkız bir millet böyle bir gaflete düşmez. Bu şiar halkçılık esasiyetiyle de kabili telif değildir.

Evvelâ; yerli çam tahtalarının boya tutmıya-cığını idia doğru değildir. Karadeniz sahillerin-

deki boyalı evler, mebani buna şahittir. Büyük şehirlerde de bütün evler boyalı yapılmaz. Şehirlerin ve kasabaların ekser evleri ve köy evleri boyasız ve yerli kerestesiyle yapılır. Ormanlarımızda da beyaz çam tahtası yapılacak çok eşcar vardır.

Saniyen; Garp vilâyatı için Sinob, Kastamonu, Zonguldak, Bolu, İzmit, Ertuğrul, Karesi, Antalya, Mentеше vilâyetlerinden kereste tedarik ve celbolunabilir. Ekser teşebbüs vaktü zamanıyla yapılır. İhtiyaç tesbit olunarak ona göre sipariş verilirse bu vilâyetlerdeki hızarlar ve fabrikalar ihtiyacı tatmin eder. Bahusus bütün mebaninin inşaatına da bir anda başlanamaz. Çünkü bütün mebani aynı zamanda inşaya, usta ve sair malzeme bulmak ve celbetmek gibi imkânsızlıklar mânidir. Bilhassa müteşebbislere sermaye hususunda yardım edilir ve bâzı müsaadat da gösterilirse lüzumu kadar kereste tedarik olunabilir. Bu şimdide kadar yalnız İnebolu'dan İzmir ve İstanbul piyasasına 25 000 metemikâbı kereste sevk olunmuştur.

Salisen; İzmir piyasasında elyevm fiyatın pahalı olması doğru olabilir. Ancak bâzı teşebbüsatla bu fiyatı indirmek mümkündür. İzmir piyasasında bugün İnebolu ve Bartın kerestesinin metre mikâbı 25 - 52 liradır.

(Muhtelif eins) Fakat yalnız bir metre mikâbı için bahren nakliye ücreti olarak on lira verilmekte olduğu bildiriliyor. Metre mikâbında beş lira da Orman Resmi tutuyor. Sair masarifat da inzıman ediyor. Bahrî nakliyat alelâde gemilerle yapıldığından bazan bu gemiler kazaya uğruyor ve bu zarar mevcut mala zammolunuyor, kerestenin birkaç mutavassıt tüccar elinde tedevvür etmesi de fiyatı artırıyor. Bu gibi sebeplerle Karadeniz iskelelerinde metre mikâbı nihayet 25 liraya alınabilecek kereste İzmir'de 45 - 50 liraya maloluyor. Binaenaleyh, kereste muayyen iskelelerde satın ve teslim alınır. Nakliyatı bahriye için Hükümetin vapurları tahsis edilir. Orman Resmi affedilir. (İmar manatı için) kara nakliyatı için de teşkilât yapılır ve bu işler mütehasıs ve mütefennin heyetler tarafından idare olunursa bedeli kerestenin pek ucuza malolacağına şüphe yoktur. (Şimendiferle nakliyat hususi ucuz bir tarife tatbik ettirilebilir.) Dün İnebolu'dan alınan bir mektupta orada kerestenin metre mikâbı 2? lira olarak gösteriliyordu.

Seyrisefaine; bütçesinden yardım ederek ve Meclisi Âliden de 600 bin lira istihsal ederek muhariçin için Seyrisefain tarafından vapur mubayaasına ve bu veçhile cenebi vapurlarına para vermeye hadim olan İmar Vekâletinin 600 bin liranın müttefikan kabul edilmesindeki Meclisin himayekâr ve takdîrkâr temayülâtı ruhiyesini de nazarı dikkate alarak imar işlerine sarfolunacak keresteleri de dâhilden tedarike çalışılacağını ümid ediyoruz. Ancak müntahiplerimizi ve müsted'ilerimizi tatmin ve teşebbüsâtı iktisadiyelerini teşvîk için de bu bapta en ziyade alâkadar olan kereste meselesinde müessir bir âmil vaziyetinde bulunan İmar Vekili Muhterem Necati Beyefendiden âtideki suallere tahriren cevap vermesini rica ediyoruz.

Sual 1. — İmar Vekâletince vesaiti mütadideyle manatıki muhtelifede yaptırılacak olan mebani için kereste ihtiyacı ve einsleri tesbit edilmiş ise miktarları neden ibarettir, bu miktarların dâhilinden tedarik imkânı tetkik edilmiş midir?

2. — İzmir gibi şehirlerde yapılacak mebanide boya tutmadığından yerli çam tahtaları kullanılmaz, deniliyor. Bizce vâhi bir itiraz ise de bu kabil lüks mebani için yerli tahta kullanılmıyacağı hakkında Vekâletin kanaati varsa bunlar için olan kereste ihtiyacı nedir?

Sual 3. — Yaptırılacak mebani inşaatına ne zaman başlanacak, ve ne zaman hitam bulunacak ve cümlesi aynı zamanda yaptırılabilir ki, ne kadarını şirketler yapacak, ve ne kadarını sahipleri yaptıracak?

Sual 4. — Şirketlere verilecek inşaatla kerestenin tedarik ve celbi şirketlere bırakılacak ise kerestenin hariçte tedarikine müsaade olunacak mı, ne şart ile, yani Gümrük Resmi tahfif veya affolunacak mı?

Sual 5. — Dâhilden ucuz ve kâfi kereste elde etmek için Vekâletçe Orman Resmi, nakliyat, mahallinde mubayaa, sermaye vererek mütehasıs heyetlerce yeniden fabrika küşadetirmek veya mevcutlarının islahına muavonet gibi Vekâletin bir programı varsa hututu esasiye nedir, ve ne zaman tatbikine başlanacaktır?

Sual 6. — Yeni Gün gazetesinin bir nüshasında İmar Vekâletinin teşebbüsâtına dair bir makale mevaddı inşaiyenin Gümrük Resminden

affına dair bir fıkra vardır. Bu fıkrayı takibeden diğer bir fıkrada da cam, çivi gibi malzemei inşaiyeden bahsolunur ve kereste meskût geçiliyordu. İmar için hariçten gelen ve gelecek olan kerestenin de Gümrük Resminin tahsisine ve affına teşebbüs hakkında İmar Vekâletinin bir tasavvuru veya teşebbüsü var mıdır, varsa ne gibi esasatı hukukeye istinad ediyor?

Kastamonu	Kastamonu
Hâlid	Ali Rıza
Kastamonu	Kastamonu
Hasan Fehmi	Mehmed Fuad
Zonguldak	Zonguldak
Yusuf Ziyaeddin	Halil
	Bolu
	Şükri

T. B. M. M. Riyaseti Celilesine

İmar işlerinde kullanılacak kerestelere dair Kastamonu Mebusu Hâlid Bey ve rüfekayı muhteremesi tarafından verilen sual takririnin leffiyle vâridolan 9 Kânunuevvel 1339 tarih ve 6/72/1690 numaralı tezkeresi Celile Riyasetpenahîleri cevabıdır.

Takririn istihdaf ettiği gaye hariçten gelen ecnebi kerestelerine rekabet edebilmek için dâhilinde yetişen keresteleri himaye ve revacını temin olup Vekâletin bu esas itikariyle noktai nazarı budur. Ecnebi kerestelerine mevzu Resmin lâğvı veya tenkisi taraftarı değildir. Kereste tüccarının böyle bir meselelen dolayı havf ve telâşa düşmelerine mahal yoktur. Bu hususa mütedâir Safranbolu Ticaret Odası ve belediye riyasetlerinden Vekâletimize mevru 18 Kânunuevvel 1339 tarihli telgrafa 23 Kânunuevvel 1339 tarih ve 3316/280 numaralı telgrafla verdimiz cevapta kendileri tatmin ve temin edilmiştir. Ancak yerli kerestelerimizin fiyatı da pek fazlardır. Orman sahiplerinin ve kereste tüccarının bu bapta çok mumsif olmaları ve müstehliklere mümkün olduğu kadar ucuz fiyatla fûruht edebilmek için kendilerine ucuz malolmasını temin edecek tedabire tevessül eylemeleri muktezidir. Bunun çareleri Vekâletçe de taharri ve takibedilmekte olup tetkikat neticesinde icabeden tedabire tevessül olunacaktır. Maksadımız yüksek fiyatla kerestelerini satmak istiyyen tüccara dün fiyatla ve binaenaleyh az kârla fakat fazla miktarda ke-

reste sattırarak ihtikâra meydan vermemek ve bu tüccarın memlekete müfidolmalarını temin eylemektir.

Yedi maddeyi ihtiva eden mezkûr takririn her maddesinde cevaplar berveçhi zîr arz olunur:

C 1. — Vekâleti âcizice vesaiti muhtelifle ile manatıkî mütaaddidede yaptırılacak mebanî için kereste ihtiyacı ve cinsi ve miktarı peyderpey tesbit olunmakta ve bunun munhasıran dâhilden tedariki çareleri taharri olunmaktadır.

C 2 — Yerli tahtaların boyu tutmadığından imar işlerinde kullanılmıcağı hakkındaki itiraz vekâletçe ve vahi telâkki edilmektedir.

Filhakika mebaninin hariç kısmında kullanılan çırallı çam tahtalarının dahilî aksamda istimali bir dereceye kadar dâim mahzur ise de çarasız beyaz çamlar mahsulâtı dahiliye meyânında - nispeten az olmakla beraber - mevcut bulunduğundan bu bapta mahzur o kadar mühim dedildir.

C 3 — Yaptırılacak mebanî inşaatına kısmen iptidar olunmuştur. Bir kısmının da inşası tasavvur olunmaktadır. Bu mebaninin ne kadarî şirketlere verileceği ve ne kadarî sahipleri tarafından inşa edilebileceği henüz tesbit olunmamıştır. Müsait şeriat dermiyâ eden şirketlere inşaat verilecektir. Müracaat eden bu gibi şirketlerle müzakere iera edilmektedir. Kendiliklerinden meskenlerini tamir ve inşa edenlerin muhtacı muavenet alınlarına malzeme inşaiye hususunda muavenet edilmekte ve bâzı mahallerde köylerin doğrudan doğruya Vekâletçe inşası tasavvur olunmaktadır.

C 4 — Şirketlere verilecek inşaatta kerestenin mümkün olduğu kadar dâhilden tedariki hususunda, yapılacak şartnameler de tasrih edilmek suretiyle çalışılacaktır. Fakat mütaahhidinin mevcut ve mevzu Gümrük Tarifelerine riayet olunmak şartıyla hariçten kereste celbeylemeleri ve bittabi men'edilemez. Bu münasebetle tekrar arz ederim ki Gümrük rüsumunun tahfif veya affı hakkında hiçbir teşebbüsü müz yoktur ve olmayacaktır.

C 5 — Dâhilden ucuz fiyatla kereste tedariki için bâzı tedabir mutasavver olup tetkikatı lâzime iera olunmaktadır. Esas gaye; her halde lüzumu olan kerestelerin dâhilinden asgarî fi-

yatla ve külliyetli miktarda tedariki esbabını istikmal ve temin etmektedir.

C 6 — Memleketimiz dâhilinden tedariki elyevm mümkün olmayan cam, çivi, demir ve saire gibi malzemenin bizzarure hariçten tedariki tasavvur olunmakadır. efendim.

8 Kânunuevvel 1339

Mübadele, İmar ve

İskân Vekili

Mustafa Necati

10. — *Sinob Mebusu Yusuf Kemal Beyle rüfekasının, incir ve üzüm kutuları imal olunacak ecnebi kerestelerinin kabulü muvakkat usulü ile bilâresim ithali esabına dair sual takririne Maliye Vekili Mustafa Abdülhâlik Beyin tahriri cevabı (6/39)*

T. B. M. M. Riyaseti Celilesine

21 Kânunuevvel 1339 tarihli 6/39/1354 numaralı tezkere Aliye Riyasetpenâhileri cevabıdır.

Ecnebi kerestelerine dair Sinob Mebusu Yusuf Kemal Bey ve rüfekaı tarafından verilen sual takriri ile merbutu istidaname mütalâa edildi. Mevzuubahsedilen keresteler üzüm ve incir kutusu imal edilmek üzere Romanya ve İsveç'ten ithal edilecek keresteler olup bunların altı ay müddetle ve kabulü muvakkat usulüyle ithaline müsaade itası esbabı âtiyeden neşet eylemiştir. Şöyle ki: Üzüm ve incir ihracına mahsus olan kutuların imaline muktazi beyaz çam tahtasının dâhili memlekette ihtiyaca kifayet edecek miktarda tedariki kabil olmadığı gibi dâhilde ihzar olunan kerestelerin kokulu ve çıralı cinsinden bulunması yüzünden bunlardan mamul kutuların üzüm ve incirlerin nefasetini ihlâl ve ecnebi piyasalarında mahsulâtımızın revacını sekte dar eylemesi üzerine bu hususta kutu imaline elverişli olarak Romanya ve İsveç'ten ithal edilecek kutularla kutu imaline salih rendelenmiş veya rendelenmemiş

kerestelerin nısıf tarife ile ithaline müsaade itası teklif edilmiş ve bu hususta Rüşumat müdiriyeti Umumiyesinin mütalâası alındıktan ve İktisat Vekâleti Celilesiyle de görüşüldükten sonra icra kılman tetkikat neticesinde Bartın havalisinde de üzüm ve incir kutusu imaline elverişli kereste yetişmekte ise de ihtiyaca nâkâfi olduğu gibi ekseriya kokulu bulunmasından dolayı incir ve üzümün hakikaten nefasetini ihlâl eylemekte olduğu anlaşılmış ve maahaza hariçten kutu ithalini teşvik etmektense matlûp zurûfun memlekette imalini temin suretiyle el hakkının memlekette kalması hususu da düşünülerek hariçten gelecek kutulardan ve kutu için hazırlanmış rendeli tahtalardan kemakân Gümrük rüşumunun istifasında devam olunmak üzere rendelenmemiş tahtalar kabulü muvakkat usulüne tabi tutularak bunların teminat mukabilinde bilâresim imrariyle iadeten kutu olarak hini ihracında ihracolonan miktara tekabül eden teminatın ashabına iadesi fakat bu usulün bilâmüddet tatbiki mahzurlu görülmekle ileride lüzum tahakkuk ettiği takdirde başkaca icabı teemmül olunmak üzere şimdilik bu usulün altı ay müddetle tatbik edilmesi münasip görülmüştür. Bu suretle ithal olunan kerestelerin üzüm ve incir kutusundan maada mahallerde istimal olunması meselesine gelince; bu cihet evvelce derpiş edilerek bu hususta tedabiri lâzime ittihazı ve takyidatta bulunulması Rüşumat Müdiriyeti Umumiyesine yazılmıştır. İttihaz edilen tedabire rağmen bu iş için ithal olunan kerestelerden bir kısmı hususati saire de istimal olunduğu takdirde ise bu kısma ait teminat iade edilemeyeceğine göre hukuku Hazinenin ziyayı da mevzuubahsolamıyacağı arz olunur efendim.

5 Kânunusani 1340

Maliye Vekili

Mustafa Abdülhâlik

İstiklâl muharebatı esnasında mâlûl kalan muvazâf mütekit, ihtiyat, Millî kuvvetler ve jandarma erkân, ümera, zâbitan ve memurîn ve mensubîni askeriye ile küçük zâbitan ve efrada nakdî mükâfat itası hakkındaki Kanunun birinci def'a reye vaz'ındaki netice

(Nisabı ekseriyet hâsıl olmamıştır)

Reye iştirak edenler	:	134
Kabul edenler	:	126
Müstenkifler	:	8

(Kabul edenler)

Artvin : Hilmi Bey. Ardahan : Hâlid Paşa, Talât Bey. Adana : Zamir Bey. Aksaray : Besim Atalay Bey, Neşet Bey. Amasya : Ali Rıza Efendi, Nafiz Bey. Antalya : Murad Bey. Aydın : Tahsin Bey, Dr. Mahzar Bey. Ordu : Fakih Bey, Hamdi Bey. Erzincan : Sabit Bey. Erzurum : Hâlet Bey, Rüşdü Paşa, Münir Hüseyin Bey, Ertuğrul : İbrahim Bey, Ahmed İffet Bey, Halil Bey, Dr. Fikret Bey, Rasim Bey. İzmir : Rahmi Bey, Mahmud Esad Bey, Mahmud Celâl Bey, Mustafa Necati Bey, Osman Zade Hamdi Bey. Isparta : Hüseyin Hüsnü Efendi. İstanbul : İsmail Canbulad Bey, Refet Paşa, Ali Rıza Bey, Yusuf Akçura Bey. Eskişehir : Emin Bey, Ârif Bey. Elâziz : Hüseyin Bey, Mustafa Bey. İzmit : İbrahim Bey, Ahmed Şükrü Bey, Mustafa Bey. Bayezid : Süleyman Sudi Bey, Şefik Bey. Bursa : Refet Bey, Mustafa Fehmi Efendi. Bozok : Ahmed Hamdi Bey, Süleyman

Sırrı Bey. Bolu : Cevad Abbas Bey, Dr. Emin Cemal Bey, Şükrü Bey. Tokad : Emin Bey, Bekir Sâmi Bey, Mustafa Vasfi Bey. Canik : Cavid Paşa, Süleyman Necmi Bey, Talât Bey. Cebelibereket : Avni Bey. Çorum : İsmail Kemal Bey, Dr. Mustafa Bey, Münir Bey. Hakkâri : Asaf Bey. Dersim : Şükrü Bey, Feridun Fikri Bey. Denizli : Mazhar Müfid Bey, Yusuf Bey. Diyarbakir : Zülfü Bey, Feyvi Bey. Rize : Esad Bey, Ekrem Bey, Rauf Bey. Zonguldak : Halil Bey, Ragıb Bey, Tunalı Hilmi Bey. Sivas : Dr. Ömer Şevki Bey, Rasim Bey. Saruhan : Hacı Edhem Efendi, Mehmed Sabri Bey. Trabzon : Rahmi Bey, Süleyman Sırrı Bey, Abdullah Bey. Gaziantep : Hâfız Şahin Efendi, Ferid Bey, Kılıç Ali Bey. Karesi : Osman Niyazi Bey, Kâzım Paşa, Mehmed Bey. Karahisarı Şarki : Ali Süruri Efendi. Karahisarı Sahib : İzzet Ulvi Bey, Ali Bey, Musa Kâzım Bey.

(Müstenkifler)

Kastamonu : Hasan Fehmi Efendi, Hâlid Bey, Ali Rıza Bey. Kozan : Ali Şâdi Bey. Konya : Eyüp Sabri Bey, Tefik Fikret Bey, Kâzım Hüsnü Efendi, Mustafa Efendi, Mustafa Fevzi Efendi, Naim Hâzım Efendi. Kırşehir : Ali Rıza Bey, Mahbub Efendi. Gelibolu : Celâl Nuri Bey. Gümüşane : Hasan Fehmi Bey, Zeki Bey, Veysel Rıza Bey. Kângırı : Rifat Bey, Ziya Bey. Kütahya : Ragıb Bey, Receb Bey. Giresun : Hâcım Muhiddin Bey, Musa Kâzım Bey, Tâhir Efendi. Mardin : Derviş Bey, Ab-

dürrezzak Bey, Abdülgani Bey, Yakub Kadri Bey. Mersin : Besim Bey. Maraş : Tahsin Bey, Hacı Mehmed Efendi. Malatya : Reşid Ağa, Mahmud Nedim Bey. Mentеше : Esad Efendi, Yunus Nâdi Bey. Muş : Osman Kadri Bey. Niğde : Galib Bey. Van : Hakkı Bey, Münib Bey. Edirne : Hüseyin Rifıkı Bey. Erzurum : Câzım Efendi, Ziya Bey. İzmir : Şükrü Bey. Isparta : Mükerrerrem Bey. Tokad : Hacı Kâmil Efendi. Saruhan : Reşad Bey. Gaziantep : Ali Cenani Bey.

İstiklâl muharebatı esnasında mâlûl kalan, muvazzaf, mütekait, ihtiyat, millî kuvvetler, jandarma erkân, ümera, zâbitan, memurîn ve mensubîni askeriye ile küçük zâbitan ve efrada, nakdî mükâfat itası hakkındaki Kanunun ikinci defa reye vaz'ından netice

(Kabul edilmiştir)

Reye iştirak edenler : 151
Kabul edenler : 145
Müstenkifler : 6

(Kabul edenler)

Artvin : Hilmi Bey, Ardahan Talât Bey, Adana : Zamir Bey, Aksaray : Mustafa Vehbi Bey, Neşet Bey, Amasya : Ali Rıza Bey, Antalya : Murad Bey, Ankara : İhsan Bey, Aydın : Tahsin Bey, Zekâi Bey, Edirne : Hüseyin Rıfki Bey, Ordu : Faik Bey, Hamdi Bey, Erzincan : Sabit Bey, Erzurum : Münir Hüseyin Bey, Talât Bey, Ertuğrul : İbrahim Bey, Halil Bey, Dr. Fikret Bey, Rasim Bey, Ergani : İhsan Bey, İhsan Hâmid Bey, Kâzım Bey, İzmir : Rahmi Bey, Osmanzade Hamdi Bey, Isparta : Hüseyin Hüsnü Efendi, İstanbul : İsmail Canbulat Bey, Hüseyin Rauf Bey, Refet Paşa, Hamdi Bey, Ali Rıza Bey, Yusuf Akçura Bey, Eskişehir : Emin Bey, Arif Bey, Elâzığ : Hüseyin Bey, Muhiddin Bey, Mustafa Bey, Urfa : Ali Bey, Yahya Kemal Bey, İzmit : İbrahim Bey, Ahmed Şükrü Bey, Mustafa Bey, Bayezid : Süleyman Sudi Bey, Şefik Bey, Bursa : Refet Bey, Mustafa Fehmi Efendi, Burdur : Mustafa Şeref Bey, Bozok : Süleyman Sırrı Bey, Bolu : Cevad Abbas Bey, Dr. Emin Cemal Bey, Şükrü Bey, Tekirdağ : Cemil Bey, Tokat : Mustafa Vasfi Bey, Canik : Cavid Paşa, Süleyman Neemi Bey, Talât Bey, Cebelibereket : Avni Bey, Çatalca : Şakir Bey, Çorum : Dr. Mustafa Bey, Hakkâri : Nâzım Bey, Dersim : Şükrü Bey, Feridun Fikri Bey, Denizli : Mazhar Müfid Bey, Necib Ali Bey, Yusuf Bey, Diyarbakır : Zülfü Bey, Ziya Gökâlp Bey, Feyzi Bey, Rize : Esad Bey, Ekrem Bey, Rauf Bey, Zonguldak : Halil Bey, Ragıb Bey, Tunalı Hilmi Bey, Yusuf Ziya Bey, Siird : Halil Hulki

Efendi, Sinop : Ömer Şevki Bey, Sivas : Hâlis Turgut Bey, Ziyaeddin Bey, Muammer Bey, Siverek : Cudi Paşa, Saruhan : Hacı Edhem Bey, Abidin Bey, Mehmed Sabri Bey, Trabzon : Abdullah Bey, Rahmi Bey, Süleyman Sırrı Efendi, Gaziantep : Ahmed Remzi Bey, Hâfız Şahin Efendi, Kılıç Ali Bey, Karesi : Haydar Âdil Bey, Osman Niyazi Bey, Ali Şuuri Bey, Kâzım Paşa, Mehmed Bey, Karahisarı Şarki : Ali Süruri Efendi, Karahisarı Sahib : Sadık Bey, İzzet Ulvi Bey, Ali Bey, Kâmil Efendi, Musa Kâzım Bey, Kastamonu : Ahmed Mâhir Efendi, Hasan Fehmi Efendi, Hâlid Bey, Ali Rıza Bey, Veled Çelebi Efendi, Konya : Naim Hâzım Efendi, Eyüb Sabri Efendi, Tevfik Fikret Bey, Fuad Bey, Kâzım Hüsnü Bey, Mustafa Efendi, Mustafa Feyzi Efendi, Musa Kâzım Efendi, Kırşehir : Ali Rıza Bey, Mahbub Efendi, Yahya Galip Bey, Kayseri : Sabit Bey, Nuh Naci Bey, Gelibolu : Celâl Nuri Bey, Gümüşane : Hasan Fehmi Bey, Zeki Bey, Veyysel Rıza Bey, Kângırı : Rifat Bey, Ziya Bey, Kütahya : Ragıb Bey, Şeyh Seyfi Efendi, Giresun : Hâcim Muhiddin Bey, Tâhir Efendi, Musa Kâzım Bey, Rize : Esad Bey, Ekrem Bey, Rauf Bey, Mardin : Abdürrezzak Bey, Gani Bey, Mersin : Besim Bey, Maraş : Tahsin Bey, Hacı Mehmed Efendi, Malatya Reşid Ağa, Mahmud Nedim Bey, Mentеше : Esad Efendi, Yunus Nâdi Bey, Muş : Hacı İlyas Sâmî Efendi, Osman Kadri Bey, Niğde : Galib Bey, Van : Hakkı Bey.

(Müstenkifler)

Edirne : Faik Bey, Erzurum : Câzım Efendi Isparta : Mükerrerem Bey, Elâzığ : Naci

Bey, Saruhan : Reşad Bey, Siverek : Mahmud Bey,

